

Министерство образования Азербайджанской Республики
Общество с ограниченной ответственностью
«Азербайджанский Государственный Экономический Университет»
Дербентский филиал Общества с ограниченной ответственностью
«Азербайджанский Государственный Экономический Университет»

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА
по дисциплине
Б1.В.ДВ.2.2 АЗЕРБАЙДЖАНСКИЙ ЯЗЫК И КУЛЬТУРА РЕЧИ

для бакалавров по направлению *38.03.01 «Экономика»*

Профиль подготовки
Финансы и кредит

Форма обучения: *очная; заочная*

Дербент – 2015

Содержание

	стр.
1. Цель и задачи дисциплины	3
2. Планируемые результаты обучения по дисциплине	3
3. Место дисциплины в структуре ООП бакалавриата	3
4. Объем дисциплины (модуля) в зачетных единицах и академических часах	4
5. Структура и содержание дисциплины	4
5.1. Структура дисциплины	4
5.2. Содержание тем практических (семинарских) занятий	6
6. Учебно-методическое обеспечение для самостоятельной работы обучающихся по дисциплине (по модулю)	7
7. Фонд оценочных средств для проведения промежуточной аттестации обучающихся по дисциплине	9
7.1. Перечень компетенций с указанием этапов их формирования в процессе освоения дисциплины	9
7.2. Показатели и критерии оценивания компетенций	9
7.3. Примерные (типовые) контрольные задания или иные материалы для проведения промежуточной аттестации	9
7.4. Письменные задания на проверку, формируемых компетенций (зачетные задания)	54
7.5. Методические материалы, определяющие процедуру оценивания знаний, умений, навыков и (или) опыта деятельности, характеризующих этапы формирования компетенций	62
8. Основная и дополнительная учебная литература, необходимая для освоения дисциплины	63
9. Ресурсы информационно-телекоммуникационной сети «интернет», необходимые для освоения дисциплины	63
10. Методические указания для обучающихся по освоению дисциплины.	63
11. Информационные технологии, используемые при осуществлении образовательного процесса по дисциплине	65
12. Материально-техническое обеспечение дисциплины	65
13. Образовательные технологии	65

1. ЦЕЛЬ И ЗАДАЧИ ДИСЦИПЛИНЫ

Целью освоения дисциплины «Азербайджанский язык и культура речи» является повышение коммуникативной компетентности будущего профессионала, что предполагает умение оптимально использовать средства языка при устном и письменном общении в типичных жизненных и профессиональных ситуациях. Дисциплина «Азербайджанский язык и культура речи» нацелена на повышение уровня практического владения азербайджанским языком у бакалавров в разных сферах функционирования азербайджанского языка. Овладение новыми навыками и знаниями в этой области и совершенствование имеющихся неотделимо от углубления понимания основных характерных свойств азербайджанского языка как орудия общения и передачи информации, а также расширения общегуманитарного кругозора, опирающегося на уверенное владение богатым коммуникативным потенциалом азербайджанского языка.

Задачами дисциплины являются:

- овладение культурой общения в жизненно актуальных сферах деятельности и, прежде всего, в речевых ситуациях, связанных с будущей специальностью;
- повышение общей культуры студентов, развитие коммуникативных способностей, готовности эффективно взаимодействовать с партнером по общению, искать свой стиль и приемы общения.

2. ПЛАНИРУЕМЫЕ РЕЗУЛЬТАТЫ ОБУЧЕНИЯ ПО ДИСЦИПЛИНЕ

Процесс изучения дисциплины направлен на формирование следующих компетенций:

- способен логически верно, аргументировано и ясно строить устную и письменную речь (ОК-6);
- способен к саморазвитию, повышению своей квалификации и мастерства (ОК-9).

В результате изучения дисциплины обучающийся должен:

Знать: какова организация общения (прежде всего профессионального), каковы функции стилей азербайджанского языка и их назначение и особенности использования, в чем заключается специфика языкового оформления деловой документации; критерии хорошей речи, этические нормы общения, нормы современного азербайджанского литературного языка; как пользоваться языковыми словарями и справочниками; знать законы аргументированного общения (основы деловой риторики).

Уметь: строить свои высказывания (в устной и письменной формах) в соответствии с нормами современного азербайджанского литературного языка; логично, точно использовать термины и профессионализмы, пользоваться средствами выразительности азербайджанского языка, формулами речевого этикета, аргументировать и доказать свою точку зрения при профессиональном общении и дискуссии, опираясь на законы риторической аргументации; правильно (с языковой точки зрения) оформлять профессиональную документацию.

Владеть: навыками публичной речи, законами аргументации; навыками ведения дискуссии на профессиональные темы; навыками правильной и выразительной деловой письменной и устной речи.

Таким образом, курс «Азербайджанский язык и культура речи» одновременно формирует у студентов три вида компетенции: языковую, коммуникативную (речевую) и общекультурную - с акцентом на коммуникативной компетенции.

3. МЕСТО ДИСЦИПЛИНЫ В СТРУКТУРЕ ООП БАКАЛАВРИАТА

Дисциплина «Азербайджанский язык и культура речи» относится к дисциплинам по выбору вариативной части социального цикла (Б1.В.ДВ.) учебного плана ООП направление подготовки 38.03.01 «Азербайджанский язык и культура речи». Данная дисциплина базируется на знаниях по азербайджанскому языку, полученных в средней школе, которые являются базовыми для дисциплины «Азербайджанский язык и культура речи». Дисциплина связана с другими гуманитарными дисциплинами, формирующими профессиональную гуманитарную культуру обучающегося.

4. ОБЪЕМ ДИСЦИПЛИНЫ (МОДУЛЯ) В ЗАЧЕТНЫХ ЕДИНИЦАХ И АКАДЕМИЧЕСКИХ ЧАСАХ

Общая трудоемкость дисциплины составляет 108 часа, 3 зачетных единиц.

Объем дисциплины	Всего часов	
	очная форма обучения	заочная форма обучения
Семестр	1	1
Общая трудоемкость дисциплины	108	108
1. Контактная работа обучающихся с преподавателем, всего	54	18
<i>Аудиторная работа, всего</i>	<i>50</i>	<i>14</i>
<i>из них в интерактивной форме</i>	<i>24</i>	<i>4</i>
<i>Лекции</i>	<i>-</i>	<i>-</i>
<i>Практические занятия</i>	<i>50</i>	<i>14</i>
Внеаудиторная работа, всего	4	4
<i>в том числе</i>		
<i>- индивидуальная работа обучающихся с преподавателем;</i>	<i>4</i>	<i>-</i>
<i>- промежуточная аттестация – зачет</i>	<i>-</i>	<i>4</i>
2. Самостоятельная работа обучающихся, всего	54	90

5. СТРУКТУРА И СОДЕРЖАНИЕ ДИСЦИПЛИНЫ

5.1. Структура дисциплины

для очной формы обучения

Наименование тем	Виды учебной работы, включая самостоятельную работу студентов и трудоемкость (в часах)				Формы текущего контроля успеваемости Форма промежуточной аттестации
	ПК	КСР	СРС	Конт-роль	
1. Общие понятия о предмете.	2	1	2		Устный опрос, тестирование, защита рефератов, контрольная работа
2. Фонетика азербайджанского языка.	2		2		
3. Лексикология азербайджанского языка.	2		2		
4. Омонимы. Синонимы. Антонимы.	2		2		
5. Терминология. Фразеология.	2		2		
6. Морфология азербайджанского языка.	2		2		
7. Части речи. Общие понятия о частях речи.	2	1	2		
8. Самостоятельные части речи. Имя существительное.	2		4		
9. Имя прилагательное.	2		4		
10. Имя числительное.	2		2		
11. Местоимение.	2		2		
12. Глагол.	4		4		
13. Наречие.	4		4		
14. Вспомогательные части речи.	2	1	2		
15. Синтаксис. Словосочетание и	4		4		

предложение.		1			
16. Виды предложений по цели высказывания и интонации.	2		2		
17. Простое и сложное предложения.	2		2		
18. Члены предложения.	2	1	2		
19. Культура речи.	4		4		
20. Стилистика.	2		2		
21. Знаки препинания.	2		2		
22. Итоговый контроль.					
23. Итого за курс.	50	4	54	-	

для заочной формы обучения

Наименование тем	Виды учебной работы, включая самостоятельную работу студентов и трудоемкость (в часах)				Формы текущего контроля успеваемости Форма промежуточной аттестации
	ПК	КСР	СРС	Конт- роль	
1. Общие понятия о предмете.	2		4		Устный опрос, тестирование, защита рефератов, контрольная работа
2. Фонетика азербайджанского языка.			4		
3. Лексикология азербайджанского языка.			5		
4. Омонимы. Синонимы. Антонимы.	2		5		
5. Терминология. Фразеология.			4		
6. Морфология азербайджанского языка.			7		
7. Части речи. Общие понятия о частях речи.	2		3		
8. Самостоятельные части речи. Имя существительное.			4		
9. Имя прилагательное.			4		
10. Имя числительное.	2		4		
11. Местоимение.			4		
12. Глагол.			5		
13. Наречие.	2		4		
14. Вспомогательные части речи.			4		
15. Синтаксис. Словосочетание и предложение.			5		
16. Виды предложений по цели высказывания и интонации.	2		5		
17. Простое и сложное предложения.			4		
18. Члены предложения.			4		
19. Культура речи.	2		4		
20. Стилистика.			3		
21. Знаки препинания.			4		
22. Итоговый контроль.					зачет
23. Итого за курс.	14	-	90	4	

5.2. Содержание тем практических занятий**Тема 1.** Общие понятия о предмете.

История развития азербайджанского языка

Тема 2. Фонетика азербайджанского языка.

Алфавит.

Классификация звуков. Гласны и согласные звуки.

Тема 3. Лексикология азербайджанского языка.

Лексическое значение слова.

Работа со словарем.

Тема 4. Омонимы. Синонимы. Антонимы.

Словарь омонимов.

Словарь синонимов.

Словарь антонимов.

Тема 5. Терминология. Фразеология.

Диалектные слова.

Архаизмы.

Тема 6. Морфология азербайджанского языка.

Общие понятия о частях речи

Тема 7 Части речи.

Самостоятельные части речи.

Вспомогательные части речи

Тема 8. Самостоятельные части речи. Имя существительное.

Общие понятия о самостоятельных частях речи.

Собственные и нарицательные существительные.

Склонения существительных.

Морфологический разбор имени существительного.

Тема 9. Имя прилагательное.

-Виды прилагательных по структуре.

-Степени сравнения прилагательных.

-Морфологический разбор имени прилагательного.

Тема 10. Имя числительное.

-Виды числительных.

-Морфологический разбор имени числительного..

Тема 11. Местоимение.

-Личные местоимения.

-Указательные местоимения.

-Морфологический разбор местоимений.

Тема 12. Глагол.

-Времена глагола.

-Наклонения глаголов.

-Морфологический разбор глаголов.

Тема 13. Наречие.

- Виды наречий по структуре.
- Виды наречий по смыслу.
- Морфологический разбор наречий.

Тема 14. Вспомогательные части речи.

- Послелог. Союзы.
- Частицы. Модальные слова. Междометия.

Тема 15. Синтаксис. Словосочетание и предложение.

- Синтаксис как раздел науки.
- Общие понятия о предложении и словосочетании.
- Виды словосочетание.

Тема 16. Виды предложений по цели высказывания и интонации.

- Повествовательное и вопросительное предложения.
- Побудительное и восклицательное предложения.

Тема 17. Простое и сложное предложения.

- Простое предложение.
- Сложное предложение

Тема 18. Члены предложения.

- Главные члены предложения.
- Второстепенные члены предложения.

Тема 19. Культура речи.

- Язык, речь и развитие речи.
- Азербайджанский литературный язык.

Тема 20. Стилистика.

- Художественный стиль.
- Поэтизм.

Тема 21. Знаки препинания.

- Синтаксическое строение.
- Интонация.

6. УЧЕБНО-МЕТОДИЧЕСКОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ ДЛЯ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ ОБУЧАЮЩИХСЯ ПО ДИСЦИПЛИНЕ

Самостоятельная работа студентов по дисциплине «Азербайджанский язык и культура речи» подразумевает применение следующих форм:

- самостоятельная работа во время основных аудиторных занятий;
- самостоятельная работа во внеаудиторное время.

1. Самостоятельная работа во время основных аудиторных занятий:

- во время семинара студент может задавать направление обсуждаемым проблемам, предложить собственный вариант проведения семинара, активно участвовать в дискуссии, выступить с самостоятельно подготовленным материалом, подготовить реферат;

- на практическом занятии самостоятельная работа заключается в выполнении тестовых заданий, упражнений, контрольных работ.

2. Самостоятельная работа во внеаудиторное время:

- написание рефератов, представляющих собой самостоятельное изучение и краткое изложение содержания учебной и дополнительной литературы по определенной преподавателем или выбранной студентом теме;
- выполнение домашних контрольных работ, включающих тестовые задания, упражнения и пр.;
- выполнение заданий творческого характера (например, написание эссе по какой-либо проблеме и пр.).

Содержание самостоятельной работы

№ темы	Темы и вопросы для самостоятельной работы	Виды и содержание самостоятельной работы
1	Общие понятия о предмете.	1.Выполнение темы самостоятельной работы по рекомендуемой литературе и подготовке докладов. 2. Подготовка рефератов по предложенным темам. 3. Выполнение контрольных и тестовых заданий. 4. Подготовка дополнительных вопросов к семинару.
2	Фонетика азербайджанского языка.	
3	Лексикология азербайджанского языка.	
4	Омонимы. Синонимы. Антонимы.	
5	Терминология. Фразеология.	
6	Морфология азербайджанского языка.	
7	Части речи. Общие понятия о частях речи.	
8	Самостоятельные части речи. Имя существительное.	
9	Имя прилагательное.	
10	. Имя числительное.	
11	Местоимение.	
12	Глагол.	
13	Наречие.	
14	Вспомогательные части речи.	
15	Синтаксис. Словосочетание и предложение.	
16	Виды предложений по цели высказывания и интонации.	
17	Простое и сложное предложения.	
18	Члены предложения.	
19	Культура речи.	
20	Стилистика.	
21	Знаки препинания.	

Примерная тематика рефератов по дисциплине «Азербайджанский язык и культура»

- 1.История развития азербайджанского языка
- 2.Фонетика азербайджанского языка.
- 3.Классификация звуков. Гласны и согласные звуки.
- 4.Лексикология азербайджанского языка.
Лексическое значение слова.
- 5.Омонимы, синонимы, антонимы в азербайджанском языке.
6. Архаизмы в азербайджанском языке.
- 7.Морфология азербайджанского языка.
8. Самостоятельные части речи
- 9.Роль прилагательных в предложении.
10. Имя числительное.
11. Местоимение.

12. Глагол.
13. Наречие.
- 14.Послелог. Союзы.
- 15.Частицы. Модальные слова. Междометия.
- 16.Синтаксис как раздел науки. .
- 17.Культура речи.
- 18.Стилистика. Художественный стиль

7. ФОНД ОЦЕНОЧНЫХ СРЕДСТВ ДЛЯ ПРОВЕДЕНИЯ ПРОМЕЖУТОЧНОЙ АТТЕСТАЦИИ ОБУЧАЮЩИХСЯ ПО ДИСЦИПЛИНЕ

7.1. Перечень компетенций с указанием этапов их формирования в процессе освоения дисциплины

№ п/п	Разделы дисциплины	Компетенции (код)	Оценочные средства
1	1.Общие понятия о предмете.	ОК-6, ОК -9	Устный опрос, сообщение, Тестирование, диктант
2	Фонетика азербайджанского языка.	ОК-6, ОК -9	
3	Лексикология азербайджанского языка.	ОК-6, ОК -9	
4	Омонимы. Синонимы. Антонимы.	ОК-6, ОК -9	
5	Терминология. Фразеология.	ОК-6, ОК -9	
	Морфология азербайджанского языка.	ОК-6, ОК -9	
6	Части речи. Общие понятия о частях речи.	ОК-6, ОК -9	
7	Самостоятельные части речи. Имя существительное.	ОК-6, ОК -9	
8	Имя прилагательное.	ОК-6, ОК -9	
9	Имя числительное.	ОК-6, ОК -9	
10	Местоимение.	ОК-6, ОК -9	
11	Глагол.	ОК-6, ОК -9	
12	Наречие.	ОК-6, ОК -9	
13	Вспомогательные части речи.	ОК-6, ОК -9	
14	Синтаксис. Словосочетание и предложение.	ОК-6, ОК -9	
15	Виды предложений по цели высказывания и интонации.	ОК-6, ОК -9	
16	Простое и сложное предложения.	ОК-6, ОК -9	
17	Члены предложения.	ОК-6, ОК -9	
18	Культура речи.	ОК-6, ОК -9	
19	Стилистика.	ОК-6, ОК -9	
20	Знаки препинания.	ОК-6, ОК -9	
Промежуточный контроль			Зачет

7.2. Показатели и критерии оценивания компетенций (знать, уметь, владеть; освоена, частично освоена, не освоена)

7.3. Примерные (типовые) контрольные задания или иные материалы для проведения промежуточной аттестации

Тесты на проверку, формируемых компетенций

1. Sözlərdə n birində vurğunun yerini dəyişməklə məna dəyişir
A) Mürəkkəb b) sürmə c) həkim d) alim e) mövzu
2. Cütlüklərin birində vurğu fərqlidir:
A) Sürfə -süfrə b) katib- kitab c) serviz -servis d) malik -məlik e) arıq -araq
3. Aşağıdakılardan hansında orfoqrafik qayda pozulmuşdur?
A) Nəzir b) desert c) dosent d) təhkiyə e) kərəkədan
4. Bəndlərdə n birində məntiq pozulmuşdur:
A) Tibb b) fənn c) sirr d) kənd e) hiss
5. Hansılar milli mənsəli sözlərdir?
A) Kitab b) pəncərə c) ata d) fikir e) opera
6. *Neftçi* sözünün fonetik təhlili ilə bağlı *səhv*ləri göstərin :
1. 6 sə, 6 hərfdə n ibarətdir
2. 4 samit, 2 sait səsvər
3. Ahəng qanunu pozulmayıb
4. Saitlərin biri açıq, biri qapalıdır
5. Vurğu birinci hecaya düşür
A) 1, 2, 5 b) 2, 4 c) 1, 3 d) 3, 4, 5 e) 2, 3
7. *Gecənin qulağına gündüz gəlir, qaç dedim, Sevgilim, günəş doğur, pəncərəni aç dedim* (S. Rüstəm) nümunəsindəki işarələnməmiş sözlərdən hansıdır?
A) Omonim b) sinonim c) antonim d) paronim e) çoxmənalı söz
8. *Müəllimlik müqəddəs sənətdir* cümləsindəki altından xətt çəkilmiş söz ismin hansı halındadır?
A) Adlıq b) qeyri-müəyyən yiyəlik c) təsirlik d) yönlük e) çıxışlıq
9. *Yaxınlaşdıq* sözünün tərkibə görə təhlili hansı sxemə uyğundur?
A) □^^^□ b) □^^^□□ c) □^□□ d) □^^□□ e) □^
10. *Qarı düşməndost olmaz* cümləsindəki işarələnməmiş söz hansıdır?
A) Omonim b) arxaizm c) sinonim d) çoxmənalı söz e) dialekt
11. Əsasnitq hissələri kimi verilənlərdə n biri səhvdir :
A) isim b) sifət c) ədat d) say e) fel
12. Fərdəndüzələnsifət hansıdır?
A) Sürgün b) qırğın c) yorğun d) yanğın e) basqın
13. Təsirli fərdələri göstərin:
A) Başlamaq, ağarmaq b) yazdır, baxmaq c) göyər, yaxşılaş d) pozul, gözəlləş
e) danışmaq, tanımaq
14. Düzəltməfel hansı cərgədə işlənilir?
A) O, yaxşı oxuyur
B) İşləməyəndişləməz
C) Biz onlara kömək edirik
D) Sınıf otağı təmizdir
E) Müəlliməyani vəsaitdəndə istifadə edirdi
15. Qayıdış növ fərdələri hansı cümlədədir?
1. Gül açıldı 2. Qapı açıldı 3. Ürəyim döyündü 4. Günəş göründü 5. Onlar vuruşdular
A) 1, 2, 4 b) 2, 3, 4 c) 3, 5 d) 1, 3, 4 e) 1, 3, 5
16. Sifətin əsas sintaktik vəziyyəti nədir?
A) Təyin b) tamamlıq c) mübtəda d) zərflilik e) xəbərlər
17. Sifətlərdən neçəsi zahiri görkəmi bildirir?
Sözübütöv, ürəyitemiz, yaxşı, pis, uzunboy, gözəl, unutqan, qarabəniz
A) 1 b) 3 c) 4 d) 6 e) 2
18. İsimləşmiş say hansı cümlədədir?
A) Birinci sıra qonaqlar üçün nəzərdə tutulmuşdur
B) Bu il "Molla Nəsrəddin" jurnalının 100 illik yubileyi qeyd olunur
C) Beşincilər çox uğurlu çıxış etdilər
D) O, iki gün bu haqda düşünməli oldu

- E) Beş-altı nə fə r etiraz etdi
19. Qeyri- müə yyə n say hansıdır?
 A) Bir, altı, min b) Xeyli, bir az, sıfır c) Beş-altı, on-on beş, iki-üç d) Az, çox, iyirmi e) Kim isə , nə isə
20. Tə yini ə və zliklə r hansı cümlə də dir?
 A) Bə zi, hamı, hə r kə s
 B) Hə r biri, o, bu, elə
 C) Filankə s, bə zi, biri, kimi
 D) Kim, nə , hara
 E) Öz, hə r, bütün, filan
21. Eyniköklü sözlə r cə rgə sini göstə rin:
 A) Gülüş, güclü b) ə lcə k, ə lvan c) bağla, bağban d) yazmaq, yazda e) çə mənlik, çə mənlikdə ki
22. Aşağıdakı sözlə rdə n hansının tə rkibində qrammatik şə kilçi yoxdur?
 A) Kitabdakılar b) namə rddə n c) oturanların d) yolçunun e) maraqlı
23. Hansı şə kilçi omonimlik xüsusiyyə tinə malikdir?
 A) – iniz⁴ b) lar² c) sız⁴ d) çr⁴ e) ma²
24. Mürə kkə b söz hansıdır?
 A) Kitabça b) xə stə xana c) tarixçünas d) sirdaş e) ə lüstü
25. Cə rğə lə rin birində isimlə şmiş sifə t var
 A) Rə hmsiz adam b) rə hmə tlik atam c) ruhə n duymaq d) bürünc medal e) sə rxoşun baxışı
26. Hansı cə rğə də mürə kkə b ad verilib?
 A) Qara də niz b) Və tə ni sevmə k c) Qırat d) Novruzə li e) ürə yiaçıq
27. Mə nsubiyyə t şə kilçisinin iştirakı ilə düzə lmiş mürə kkə b sözlə ri müə yyə nlə şdirin:
 A) Sözübütöv, qə lbiaçıq, stolüstü
 B) Açıqürə kli, üçtelli, istiqlanlı
 C) Dadlı-dadlı, tez-tez, kağız-kuğuz
 D) Istiot, ağsaçlı, istedadlı
 E) Bayramqabağı, şirin-şirin, üzügülə r
28. Hansı sözlə r qarşılıq-birgə lik növdə deyil?
 1. Atışmaq 2. Ötüşmə k 3. Alışmaq 4. Çə kişmə k 5. Dalaşmaq 6.sözlə şmə k 7. Baltalaşmaq 8. Çölüşmə k 9.çalışmaq
- A) 1, 4, 6, 9
 b) 3,5,7,8
 c) 1,3,7
 d) 2,3,5,8
 e) 3,6,9
29. Felle rdə n biri icbar növdə dir:
 A) Qaldır b) baxdır c) sildir d) güldür e) alışdır
30. Cümlə lə rin birində fel icbar növdə dir:
 A) Köynə yimi özüm ütülə dim.
 B) Qoy hə lə şalvarımı ütülə dim
 C) Fə hlə lə r taxtaları ikinci mə rtə bə yə qaldırdılar
 D) Hə kim xə stə ni ehmalca çarpayıya uzandırdı.
 E) Idmançılarımız bayrağımızı göyə ucaldırdılar.

Тесты по «Фонетике»

1. Hansı xüsusiyyə tlə r sait sə slə rə aiddir?
 1. Maneə li tə lə ffüz olunur
 2. Heca ə mə lə gə tirmir
 3. Uzun tə lə ffüz olunur
 4. Küylü olur
 5. Heca yaradır

2. Hansı sözdə beş sə s var?

- a) Xaos
- b) təbiət
- c) müasir
- d) teatr
- e) Səidə

3. Hansı sözdə yazıda işarəsi olmayan sə s işlənilir?

- a) Səkkiz b) məktub c) qatıq d) tələffüz e) bərk

4. Hansı samit qoşalığında tələffüz fərqinəmələgə tirmir?

- a) Kk b) qq c) tt d) yy e) ff

5. Hansı sözdə eyni hərf müxtəlif səsləri ifadə edir?

- a) Kələk b) təklif c) güclü d) təqsir e) lampa

6. Hansı söz birləşməsinin birinci tələfinin son cingiltili samiti kar tələffüz olunur?

- a) Kənd adamı
- b) Külək qasırçası
- c) Zavod müdiri
- d) Qəndalan
- e) Hicran yarası

7. Birində sait qoşalığı tələffüzdə fərq yaratmır?

- a) Təbiət
- b) Bədi
- c) Bəraət
- d) Müəyyən
- e) Bioloq

8. Hansı fikir doğru deyil?

- A) Eyni sait qoşalığında sə s uzanması tələffüzdə fərqinəmələgə tirə bilər
- B) Beş samit səsin qarşılığı yoxdur
- C) Sə s uzanması Avropa mənsəli sözlərdə də olur
- D) Sə s uzanması ilə vurğu heç zaman üst-üstə düşmür
- E) Eynicinsli sait qoşalığı olan sözlərin hamısı tələffüzü fərqli olan sözlərdir

9. Hansı sözdə səsdüşümü, sə s uzanması, səsdəyişimi və sə sartımı fonetik hadisələrin hamısı var?

- a) Təəccüblə
- b) Dovğa
- c) Arifanə
- d) Qabiliyyətlə
- e) Səadət

10. Sözlərdə n birində qalın, açıq və dodaqlanmayan saitin ahəngi gözlənilir.

- a) Qarabağlar
- b) Orduxan
- c) Odunçuluq
- d) Vətənsəvərlər
- e) Qoruqdakılar

11. Hansı sözün yazılışı düz tələffüzü səhvdir?

- a) Mütəxəssis – (mütəxəsis)
- b) Müsaidə – (müsa:yidə)
- c) Namünasib – (na:müna:sib)
- d) Müsdəsnə – (müstəsnə)

e) Monoloji – (manaloji)

12. Hansı sözün yazılışı sə hvdir

- a) Miniatur
- b) Saymazlıq
- c) iztirab
- d) motoskilet
- e) Nə vazış

13. Nümunə də neçə söz sə hv yazılıb?

Anadı hə r kişiyə öz və tə ni
Bə sliyə sinə si üstündə onu

- a) 1
- b) 2
- c) 3
- d) 4
- e) 5

14. Sə hv yazılan söz hansıdır?

- A) Mazıt
- B) Portret
- C) Paraşüt
- D) Vermişel
- E) Respublika

15. Aşağıdakılardan hansında sə s və hə rf tə rkibi arasında fə rqlə yoxdur?

- A) Diqqətli
- B) Ayaqaltı
- C) Müəyyən
- D) əvvəlcədən
- E) qayıqçı

16. "palıtlı" sözünün fonetik təhlili ilə bağlı sə hv cavab hansıdır?

- a) (palıtlı) kimi tələffüz olunur
- b) İki kar samit var
- c) Ancaq qalın saitlə r işlənilir
- d) Vurğu son hecaya düşür
- e) Üç cingiltili samit var

17. "pıçılda-pıçılda" sözünün fonetik təhlilinə aid deyil

- 1. Ahəng qanununa tabedir
- 2. (pıçılda-pıçılda) kimi tələffüz olunur
- 3. Dörd sonor samit var
- 4. Sə s uzanması vardır
- 5. Deyilişi və yazılışı fərqli sözdür

18. "Comərd" sözünün fonetik təhlili ilə bağlı sə hv cavab hansıdır?

- a) Bir fonetik hadisə var
- b) Ahəng qanununu pozulub
- c) D- samitinin qarşılığı işlənilir
- d) Sə s uzanması hadisəsi var
- e) Vurğu son hecaya düşür

19. Hansı sözdə tələffüzdə heç zaman uzanmayan iki saitin ikisi də verilib?

- a) İnsan
- b) Sevinc
- c) Senyor

- d) Dühə
e) Şüalı

20. "Tumarlamaq" sözünün fonetik təhlili hansı cavabda düzgün verilib.

- a) Kar samitlə başlayıb cingilyili samitlə bitir.
b) Vurğu üçüncü hecaya düşür
c) (l) samiti sonor samitdir, tələffüz olunur.
d) Beş cingiltili samit var
e) Eynicinsli samit qoşalığına nümunə göstərmək olar

A variantı

1. İncə saitlər hansı sıradadır?

- A) e, i, o, ü B) a, i, o, ü C) i, u, ö, ü
D) e, i, ö, ü E) ə, e, o, ö,

2. Hansı sırada yalnız kar samitlər işlənmişdir?

- A) ç, z, s, d, B) p, t, l, m C) s, f, ç, h
D) t, d, r, m E) j, c, y, g

3. Aşağıdakı sözlərdən hansılarda orfoqrafiya qaydalarına riayət edilmişdir?

1. casus 2. casur 3. zəyif
4. həşərat 5. hədiyyə
A) 1,2,3 B) 2,3,4 C) 1,3,5
D) 1,4,5 E) 2,4,5

4. Hansı sırada yalnız kar samitlər işlənmişdir?

- A) ç, z, s, d, B) p, t, l, m C) s, f, ç, h
D) t, d, r, m E) j, c, y, g

5. Aşağıdakı sözlərdən hansılarda orfoqrafiya qaydalarına riayət edilmişdir?

1. casus 2. casur 3. zəyif
4. həşərat 5. hədiyyə
A) 1,2,3 B) 2,3,4 C) 1,3,5
D) 1,4,5 E) 2,4,5

6. «Rəng» sözünün fonetik təhlili ilə bağlı fikirlərdən biri səhvdir:

- A) Sözün deyilişi ilə yazılışı fərqlənir.
B) Söz bir hecalıdır.
C) Sözdə 3 cingiltili samit var.
D) Sözdəki sait açıq, incə, dodaqlanmayandır.
E) Sözdəki bir samitin kar qarşılığı yoxdur.

6. Səslərdən birinin uzanması ilə mənası dəyişən sözlər hansılardır?

- A) bəzən, nəre B) əsir, əsr
C) gəlin, alın D) mədən, mədəni
E) kitab, katib

7. Sözlərdən hansının tələffüzü zamanı səslərin sayı hərflərin sayından az olur?

- A) nail B) okean C) neftçi D) cərimə E) qərib

8. Hansı sözlərin tələffüzü zamanı açıq saitin qapalı saite çevrilməsi hadisəsi baş verir?

1. dərəyə 2. bürküyə 3. yığarlar
4. gözləyirik 5. saralıb
A) 2,3 B) 1,2,4,5 C) 1,4
D) 1,3 E) 1,3,5

9. Verilmiş sözlərdən birinə saitle başlanan şəkilçi artırıqda k-y əvəzlənməsi baş verir .

- A) mexanik B) kürk C) istehlak
D) kötək E) kosmik

1. Hecalara düzgün ayrıl mamış sözü göstərin.

- A) təəs-süf-lən-mək B) e-lan C) mö-tə-bər
D) a-lov-lan-maq E) bə-di-i

1. Cəm şəkilçisi hansı sözdə vurğu qəbul etmir?

- A) görürlər B) gəldilər
C) keşikçilər D) babalar
E) həkimlər

2. Hansı variantda l sözün sonundakı cingilti samit özünün qarşılığı kimi tələffüz olunur?

- A) qənd almaq B) kənd havası
C) corab almaq D) ağac ovuntusu
E) düzgün cavab

3. Verilmiş sözlərdən neçəsinin yazılışı ilə deyilişi fərqlənir?

- Afaq, böhran, xəstə, qonaq, bəraət, rəssam, qəyyum, səyyarə
A) 3 B) 5 C) 2 D) 6 E) 4

4. Hansı sözün yazılışı düzgün deyil?

- A) layihə B) aerodrom C) olempiada
D) sapsarı E) təbii

5. Verilmiş sözlərdən hansı hecalaradüzgünayrılmayıb?

- A) a-yı-pən-cə-si B) də-və-da-ba-nı C) nov-ruz-gül-ü
D) iy-nə-yar-paq E) xo-ruz-quy-ru-ğu

6. Cərgələrdən hansında kar və cingilti samitlərin qarşılığı səhv verilib?

- A) v-f B) g-k C) d-z D) j-ş E) c-ç

7. Dörd cür yazılan şəkilçilərin tərkibində işlənməyən saitlər hansılardır?

1. (e) 2. (ə) 3. (ö) 4. (a) 5. (ü)
A) 1,3,5 B) 2,3,5 C) 1,3,4 D) 3,4,5 E) 2,4,5

8. Şabalıd sözünün düzgün tələffüz variantını göstərin:

- A) [şa:balı't]
B) [şabalıd]
C) [şabalı:d]
D) [şabalı:t]
E) [şabalı't]

9. M ağara sözünün düzgün tələffüz variantını göstərin:

- A) [mağa:ra]
B) [mağara]
C) [ma'ğara]
D) [mağa'ra]

E) [mağara']

1. **Sintaksis sözünün düzgün tələffüz variantını göstərin:**

- A) [Si'ntaksis]
- B) [Sinta'ksis]
- C) [Sintaksi's]
- D) [Sintaksi:s]
- E) [Si:ntaksis]

1. **Boşqab sözünün düzgün tələffüz variantını göstərin:**

- A) [Boş'qab]
- B) [Boşqa'p]
- C) [Bo:şqab]
- D) [Boşqa:b]
- E) [Boşqa:p]

B variantı

1. **İncə saitlər hansı sıradadır?**

- A) ə, i, o, ü
- B) ı, i, o, ü
- C) o, u, ö, ü
- D) e, i, ö, ü
- E) a, e, o, ö,

2. **Hansı sırada yalnız kar samitlər işlənmişdir?**

- A) p, z, s, d,
- B) s, t, l, m
- C) s, f, x, h
- D) t, d, r, h
- E) j, c, y, k

3. **Aşağıdakı sözlərdən hansılarda orfoqrafiya qaydalarına riayət edilmişdir?**

- 1. qəhrəman
- 2. sevinç
- 3. zəyif
- 4. həşərat
- 5. hədiyyə
- A) 1,2,3
- B) 2,3,4
- C) 1,3,5
- D) 1,4,5
- E) 2,4,5

4. **«Səpki» sözünün fonetik təhlili ilə bağlı fikirlərdən biri səhvdir:**

- A) Sözüün deyilişi ilə yazılışı fərqlənir.
- B) Söz iki hecalıdır.
- C) Sözdə 3 cingiltili samit var.
- D) Sözdəki sait açıq, incə, dodaqlanmayandır.
- E) Sözdəki bir samitin kar qarşılığı [k]-dir.

5. **Sözlərdən hansının tələffüzü zamanı səslərin sayı hərflərin sayından çoxdur?**

- A) missiya
- B) teleqram
- C) biabır
- D) qüvvətli

6. **Sözlərdən hansının tələffüzü zamanı səslərin sayı hərflərin sayından azdır?**

- A) parlament
- B) teatr
- C) attestat
- D) avtobus
- E) müəmma

7. **Hansı sözlərin tələffüzü zamanı açıq sait qapalı saite çevrilməsi hadisəsi baş verir?**

- 1. dərəyə
- 2. süngüyə
- 3. oxuyarlar

- 4.gözləyirik 5.qocalıb
 A) 2,3 B) 1,2,4,5 C) 1,4
 D) 1,3 E) 1,3,5

8.Verilmiş sözlərdən birinə saitlə başlanan şəkilçi artırıqda k-y əvəzlənməsi baş verir.

- A) mexanik B) türk C) iştirak
 D) bələk E) kosmik

9. Hecalara düzgün ayrıl mamış sözü göstərin.

- A) təc-cüb-lən-mək B) e-dam
 C) mö-tə-ri-zə
 D) a-cıq-lan-maq E) bə-di-i

10.Cəm şəkilçisi hansı sözdə vurğu qəbul etmir?

- A) qırırlar B) gəldilər C) keşikçilər
 D) babalar E) həkimlər

11.Hansı variantda sözün sonundakı cingiltli samit özünün kar qarşılığı kimi tələffüz olunur?

- A) bənd olmaq B) palıd qozası C) kitab almaq
 D) ağac ovuntusu E) düzgün cavab

12.Verilmiş sözlərdən neçəsinin yazılışı ilə deyilişi fərqlənir?

Xaos, qiymətli, üfüq, yanaq, bədi, Abbas, qüvvə, şəffaf, qarlı, dumanlı.

- A) 3 B) 5 C) 2 D) 6 E) 4

13.Hansı sözün yazılışı düzgün deyil?

- A) mənbə B) tamamilə C) Firudin
 D) mənəvi E) nəfis

14.Verilmiş sözlərdən hansı sətirdən-sətrə keçirmək üçün düzgün ayrılmayıb?

- A) mə-nə-viy-yat B) bə-dii C) kək-lik-otu
 D) a-ta-lar E) Da-ğıs-tan

15.Cərgələrdən hansında kar və cingiltli samitlərin qarşılığı səhv verilib?

- A) f-v B) k-g C) d-t D) ş-s E) ğ-x

16.Dörd cür yazılan şəkilçilərin tərkibində işlənməyən saitlər hansılardır?

1. (e) 2. (i) 3. (o) 4. (a) 5. (u)
 A) 1,3,5 B) 2,3,5 C) 1,3,4 D) 3,4,5 E) 2,4,5

17.Şəffaf sözünün düzgün tələffüz variantını göstərin.

- A) [şəffa'f]
 B) [şə'ffaf]
 C) [şəvfav]
 D) [şəvvaf]
 E) [şəffav]

18.Başqa sözünün düzgün tələffüz variantını göstərin.

- A) [başqa']
 B) [ba'sqa]

- C) [ba'şğa]
- D) [ba:şqa]
- E) [başğa:]

19. **Sintaktik sözünün düzgün tələffüz variantını göstərin:**

- A) [si'ntaktik]
- B) [sinta'ktik]
- C) [sintakti'k]
- D) [sintakti:k]
- E) [si:ntaktik]

20. **M onoloq sözünün düzgün tələffüz variantını göstərin:**

- A) [mo'nolok]
- B) [mona'loq]
- C) [manalo'k']
- D) [mona'lok]
- E) [mona:lok]

TEST 2

Leksika (Лексика). Söz yaradıcılığı (творчество слова)

1.

- 1. Yun
- 2. İpək
- 3. Gümüş
- 4. Qızıl
- 5. Bəpk

2.

- 1. Serin
- 2. Yumşaq
- 3. Pambıq
- 4. Ağ
- 5. İsti

3.

- 1. Sapsarı
- 2. Yamyaşıl
- 3. Dumağ
- 4. Göyümtül
- 5. Bomboz

4.

- 1. Bal
- 2. Bol
- 3. Bel
- 4. Bil
- 5. Böl

5.

- 1. İti

2.Ütü
3.Ala
4.Ulu
5.Ütü

6.

1.Don
2.Din
3.Dad
4.Diş
5.Düz

7.

6.Saç
7.San
8.Sağ
9.Sal
10.Saf
11.
12.Yay
13.Yaz
14.Yar
15.Yad
16.Yağ

9.

10.Ağa
11.Ata
12.Ana
13.Ala
14.Ada

10.

1.Kol
2.Qol
3.Bol
4.Bal
5.Şal

6.

7.Dağ
8.Bağ
9.Sağ
10.Yağ
11.Tağ

12.

1.Daraq
2.Yataq
3.Boyaq
4.Otaq

5.Sınaq

6.Böyük

7.Kiçik

8.Yekə

9.Qoca

10.Uşaq

4.Gəl

5.Gil

6.Gül

7.Göl

8.Göz

9.Qovaq

10.Yaraq

11.Şam

12.Şabalıd

13.Palıd

14.Ayı

15.Pələng

16.Canavar

17.It

18.Tülkü

19.Əl

20.Ağız

21.Burun

22.Çənə

23.Göz

8.Ağır

9.Yüngül

10.Nəzik

11.Qalın

12.Möhkəm

13.Fikr

14.Xəyal

15.Arzu

16.İstək

17.Sevmək

1.Əkin

2.Səpin

3.Biçin

- 4.Dərin
- 5.Seçim

21.

- 1.Gəlməli
- 2.Görməli
- 3.Bilməli
- 4.Düyməli
- 5.Geyməli

- 6.Nəzik
- 7.Xırdaca
- 8.Ensiz
- 9.Dar
- 10.Arıq

- 11.Dopdolu
- 12.Şişman
- 13.Kök
- 14.Qalın
- 15.Ağır

24.

- 1.De
- 2.Danış
- 3.Soruş
- 4.Görüş
- 5.Barış

A variantı**1. Biri " alim,, sözünün sinonimi deyil**

- A) aqil
- B) bilici
- C) müdrik
- D) elmlı
- E) doktor

2. Omonim sözlər sırasını göstərin:

- A) qaz, gül, daş
- B) at, üz, saç
- C) ayaq, burun, divan
- D) üz, tor, sac
- E) xalı, palaz, gəvə

3. Yalnız alınma sözlərdən ibarət cərgə hansıdır?

- A) qaş, gül, xərac
- B) beş, palıd, bivəfa
- C) əsəb, xaric, mələk
- D) Kənan, Zaur, Anar
- E) sevinc, inanc, ədib

4. Həm omonimlik, həm də çoxmənalılıq xüsusiyətinə malik olan sözlərin sayını müəyyənləşdirin.

Göl, gül, qol, dil, kök, dağ, ağac, ayaq, almaq, sol, bal
A) 5 B) 3 C) hamısı D) 6 E) 4

5. Aşağıdakılardan hansı frazeoloji birləşmə deyil?

- A) gözə gəlmək B) dilə tutmaq
C) balıq tutmaq D) yola gəlmək
E) dilə düşmək

6. Yalnız termin kimi işlənən sözü göstərin.

- A) ellips B) say C) isim
D) zərf E) güc

7. Həm ümumişlək, həm termin olan sözü göstərin.

- A) epitet B) poema C) sifət
D) üslubiyyat E) əvəzlik

8. Köhnəlmiş sözlər cərgəsini göstərin.

- A) qəməlti, zir, nimdər
B) duyğu, hiss, çağdaş
C) doqqaz, damu, ismarlamaq
D) yasavul, darvaza, pristav
E) şura, дума, proletar

9. Təkmənalı sözü göstərin.

- A) sümük B) ayaq C) ağız
D) burun E) almaq

10. Verilmiş sözlərdən neçəsi alınma sözdür?

İnanc, işıldamaq, dünən, kasıb, necə, bildir, yalnız, tələbə, ancaq, işıq, ildırım, gülünc, aparat, qazanc.

- A) 5 B) 6 C) 3 D) heç biri E) hamısı

1. Verilmiş sözlərdən neçəsi alınma sözdür?

Təklif, tamaşa, salam, səltənət, dilbər, atəş, müəllim, rahat, metro, qane, təvazö, fabrik, nəzər, əşya.

- A) 5 B) 8 C) 15 D) 10 E) hamısı

2. Verilmiş sözlərdən neçəsi neologizmdir?

Ofis, transfer, barter, market, sayt, fayl, slayd, skayp, kvota, prayder.

- A) 3 B) 8 C) 10 D) 1 E) hamısı

3. Fleksiyaya uğramayan sözlərin sayını göstərin:

Qələbə, işıq, lazım, dərs, şərik, qara, məktub, zalım, otur.

- A) 3 B) 5 C) 6 D) 4 E) heç biri

4. Kök və şəkilçiyə düzgün ayrılmış sözü seçin:

- A) nigar-an B) Şab-ran
C) həyə-can D) nörd-ivan E) qaç-an

5. Aşağıdakı şəkilçilərdən hansı həm leksik, həm qrammatik şəkilçi ola bilməz?

- A) $-ma^4$ B) $-aq^2$ C) $-in^4$ D) $-i^4$ E) $-as^4$

6. Eyniköklü sözlər cərgəsini müəyyənləşdirin.

- A) gülüş, gülçü B) ələk, əlvan
C) bağla, bağda D) yaylaq, yaylıq
E) evli, evdar

7. Aşağıdakı şəkilçilərdən hansı omonim şəkilçidir?

- A) -gil B) -i C) -daş D) -ist E) -gər

8. Düzəltmə söz hansıdır?

- A) küləş B) savaş C) güləş
D) barış E) qaçış

9. Sözlərdən biri şəkilçilərin qoşulma ardıcılığına görə digərlərindən fərqlənir:

- A) yağdırmışiq B) yolumuzdakı
C) axanların D) sağdakılar E) qonşumuza

1. Mürəkkəb söz hansıdır?

- A) xariqüladə B) tamaşaçı C) evdar
D) ədəbiyyatşünas E) atüstü

1. Leksik şəkilçilər cərgəsini göstərin.

- A) $-laş^2$, $-laq^2$ B) $-laş^2$, $-da^2$
C) $-lar^2$, $sız^4$ D) $-in^4$, $-a^2$
E) $-lar^4$, $-lan^4$

2. Başlanğıc formada verilən sözü göstərin.

- A) səyahətimiz B) kəndin C) kitabxanaçılıq
D) beşikdə E) könlümüzün

3. Ön şəkilçili sözü göstərin.

- A) nacins B) namus C) naşir
D) naqis E) naxır

4. Hansı sözlər eyniköklüdür?

1. vurğu 2. vuruş 3. vurmaq 4. vuran

5. vurma 6. vurdu

- A) 1,2,6 B) 1,2,4 C) 1,3,4 D) 2,3,6 E) 1,2,5

5. Hansı cərgədə mürəkkəb ad verilib.

- A) günəbaxan B) fabrik-zavod C) dost-tanış
D) Qız qalası E) qaratoyuq

6. Altından xətt çəkilmiş sözlərdən hansı adlıq halda olan isimdir?

- A) Köynəyin təzədir
B) Köynəyin düyməsi ağdır.
C) Köynək alan burada idi.
D) O, təzə köynək alacaq.
E) Sənin köynəyindən Arif də aldı.

7. Mürəkkəb ad hansıdır?

1. **Verilmiş sözlərdən neçəsi alınma sözdür?**

Savad, balıq, payız, vedrə, tifil, sətir, uşaq, vərəq, qələm, dəftər, kitab, şəfəq, insan, malik, atəş, məclis, bülbül.

- A) 5 B) 8 C) 15 D) 10 E) hamısı

2. **Verilmiş sözlərdən neçəsi neologizmdir?**

Provayder, xaker, makler, internet, şəbəkə oyunları, total, spiker, printer, birja.

- A) 3 B) 8 C) 10 D) 1 E) hamısı

3. **Fleksiyaya uğramayan sözlərin sayını göstərin:**

Nəsr, hökm, şəkil, lakin, eşq, nəzm, bayaq, hesab, elm.

- A) 1 B) 2 C) 3 D) 4 E) heç biri.

13. **Köhnəlmiş sözlər cərgəsini göstərin.**

- A) dünya, cahan, aləm B) duyğu, hiss, çağdaş
C) doqqaz, nimdər, zir D) xış, insan, yasavul
E) sosializm, kolxoz, pioner

14. **Aşağıdakı sözlərdən birini işlənmə yerinə görə yalnız sadə söz hesab etmək olar:**

- A) alın B) qızın C) qırıq
D) sınıq E) qoşqu

5. **Aşağıdakı şəkilçilərdən hansı həm leksik, həm qrammatik şəkilçi ola bilər?**

- A) -daş² B) -lı⁴ C) -a² D) -miş⁴ E) -dir⁴

6. **Eyniköklü sözlər cərgəsini müəyyənləşdirin.**

- A) gülüş, güləş B) ələk, əlvan
C) bağla, bağça D) yazıçı, yazır
E) çəmənlük, çəmənlükdəki

7. **Aşağıdakı şəkilçilərdən hansı omonim şəkilçidir?**

- A) -keş B) -maq² C) -dan²
D) -ist E) -gər

8. **Düzəltmə söz hansıdır?**

- A) yanaq B) çolaq C) zəkət
D) quru E) yanıq

9. **Sözlərdən biri şəkilçilərin qoşulma ardıcılığına görə digərlərindən fərqlənir:**

- A) aldırışıq B) bağcamızdakı
C) baxanların D) yoldakılar E) qarşımıza

1. **Mürəkkəb söz hansıdır?**

- A) nərdivan B) səyahətdəki C) evdar
D) hüquqşünas E) çör-çöp

1. **Leksik şəkilçilər cərgəsini göstərin.**

- A) -çı⁴, -lıq⁴ B) -imiz⁴, -dan²
C) -lar², sız⁴ D) -ın⁴, -a²
E) -lar⁴, -lan⁴

2. **Başlangıç formada verilən sözü göstərin.**

- A) gözəllər B) evimizin C) baramaçılıq
D) beşikdən E) könlümün

3. **Ön şəkilçili sözü göstərin.**

- A) məlahət B) məzəli C) mərifət
D) mədən E) məxaric

4. **Quruluşca sadə sözlərdən ibarət cərgəni göstərin.**

- A) çəpiş, qulluq, daşlıq B) yarış, barış, danış
C) qoçaq, bəzək, yoldaş D) səpin, qayış, bölgə
E) yağış, çomaq, yemək

5. **Aslı tərəfi mürəkkəb söz olan mürəkkəb adı göstərin:**

- A) Cəlil Məmmədquluzadə B) Dağüstü park
C) Xəzər dənizi D) Qara Məmmədli
E) qəlbiqara

6. **Altından xətt çəkilmiş sözlərdən hansı adlıq halda olan isimdir?**

- A) Şəkillərin gözəldir.
B) Pencəyin düyməsi ağdır.
C) Çörək alan o idi.
D) O, ərzaq alacaq.
E) Sənin gödəkçəndən Arif də aldı.

7. **«Köpük» sözü hallanan zaman neçə halda {k} səsi {y} səsinə keçir?**

- A) 1 B) 2 C) 3 D) 5 E) 4

8. **«Üfüq» sözü hallanan zaman neçə halda {q} səsi {ğ} səsinə keçir?**

- A) 1 B) 2 C) 3 D) 5 E) heç birində

9. **Aşağıdakı şəkilçilərdən hansını həm leksik, həm də qrammatik şəkilçi kimi işlətmək olmaz?**

- A) -ır⁴ B) -in⁴ C) -ıq⁴ D) -çir² E) -im⁴

1. **Neçəsi düzəltmə sözdür ?**

Doluxmaq, cingildəmək, quruldamaq, duruxmaq, udqunmaq, gücənmək, xışıldamaq, darıxmaq, guruldamaq, ayaqlamaq, qabaqlaşmaq, pisikmək.

- A) 10 B) 2 C) 8 D) 5 E) hamısı

TEST 3

İSİM, SİFƏT, SAY, ƏVƏZLİK

(имя существительное, имя прилагательное, имя числительное, местоимение)

A variantı

1. **Neçəsi toplu isimdir?**

Millət, xalq, polk, alay, diviziya, ordu, ailə, partiya, dəstə, el

- A) 1 B) 2 C) 3 D) 5 E) hamısı

2. **Mənsubiyyət şəkilçisi qəbul edərkən ikinci hecasındakı saitini itirməyən isim hansıdır?**

- A) boyun B) fikir C) alın
D) sınıq E) satqın

3. **İsmin hansı hallarında k səsi y səsi, q səsi ğ səsilə əvəzlənir?**

- A) adlıq, yiyəlik, təsirlik
B) yiyəlik, yönlük, çıxışlıq
C) təsirlik, yerlik, adlıq
D) yönlük, adlıq, çıxışlıq
E) yiyəlik, təsirlik, yönlük

4. **Yalnız isimlərdən ibarət olan cərgəni göstərin?**

- A) qoca, gözəl, gənc B) uşaq, dülgər, dərzi
C) az, çox, beş D) oxumaq, hərə, gülər
E) mən, sən, hara

5. **Düzəltmə isimlər cərgəsini göstərin.**

- A) yanğın, qırğın
B) durğun, yorğun
C) solğun, azğın
D) küskün, daşqın

E) başgın, dalğın

6. **Azaltma dərəcəsinə olan sözlər hansıdır?**

- A) mavi, ağappaq B) kiçik, balaca
C) yaşıltəhər, boz D) qırmızımtıl, göyümsov
E) ürəyiaçıq, qəhvəyi

7. Mürəkkəb sifətlərdən hansı mənsubiyyət şəkilçisinin köməyi ilə düzəlib?

- A) sarisaç B) böyüklü-kiçikli C) əyri-üyrü
D) sözübütv E) göygöz

8. **İsimləşmiş sifət hansı cümlədədir?**

- A) Az aşım, ağrımaz başım.
B) İgid ölər, adı qalar.
C) Alnım açıq, üzüm ağ.
D) Döymə taxta qapımı, döymərəm dəmir qapını.

9. **Sifətin çoxaltma dərəcəsini əmələ gətirən şəkilçi hansıdır?**

- A) –sov B) –ca² C) –ıq⁴ D) –cıl⁴ E) –ıc⁴

1. **Biri feldən düzələn sifətdir:**

- A) oxumuş B) kükrəyən C) gözlədikcə
D) səpin E) səpən

1. **Verilmiş sözlərdən neçəsi sifət kimi işləyə bilər?**

Mis, dəmir, çit, dəri, gön, metal, qızıl, yun, asfalt, şal.

- A) 3 B) 5 C) 9 D) heç biri E) hamısı

2. **Aşağıdakı saylardan hansının sinonimi alınmadır?**

- A) 40 B) 100 C) 1000 D) 80 E) 50

3. Hansı qeyri-müəyyən miqdar sayından sonra gələn isim yalnız cəmdə olur?

- A) çox, az D) çoxlu, xeyli
B) onlarla, beşinci C) bir qədər, az E) bir sıra, bir çox

4. **Sözlərdən biri say deyil.**

- A) təklik B) əllinci C) xeyli
D) çoxlu E) yüzlərlə

5. **Müəyyən miqdar saylarından ibarət sıranı müəyyənləşdirin:**

- A) beş, on üç, iyirmi
B) az, çox, onlarla
C) ikinci, altıncı, xeyli
D) iki – üç, yüz əlli beş
E) ik tam onda beş, bir az, birlik

6. **Neçəsi numerativ sözdür?**

Göz, dənə, baş, nəfər, qəlib, sap, xətt, qətrə, nəfər.

- A) 8 B) 2 C) 3 D) 6 E) hamısı

7. **Vergülləri buraxılmış cümlələrdən hansında «o, bu» əvəzlərindən sonra vergül işlənməlidir?**

1. O bilir ki, sən getməlisən.
2. Məcnunu sərsəri zənn etmə ki sən,
Deyildi gördüyün divanələrdən.
Gizli mənalara o yol açardı,
Qəlbində göylərin min sirri vardı.
3. Bu düşkünlük, zəlillik sənə, hara yaraşar?
Palçıq – saman yoğurmaq muzdurlara yaraşar.
4. Bu şəhər hamımızındır.
5. O işini yerinə yetirmək üçün kəndə getməlidir.
A) 1 B) 2 C) 3 D) 4 E) 5

8. **Aşağıdakı misralarda neçə əvəzlik var ?**

Nə dövlət varsa dünyada sənə ancaq ömürdür, bil,

Onun mənasını dərk et, çalış boş keçməsin bir an!
(Nizami)

A) 1 B) 2 C) 3 D) 4 E) yoxdur

9. **Şeir parçasında neçə təyiniəvəzlik var?**

Vəzir ki, zülmündə ölkədə təkdi,

Gör onu şah necə zəncirə çəkdi.

Kim salsa, dünyada zülüm bağını,

Deməli, bağlar öz əl – ayağını. (Nizami)

A) 3 B) 4 C) 2 D) 1 E) yoxdur

1. **İşarə əvəzlilikləri olan cərgəni göstərin.**

A) o, elə, belə B) biri, bizim

C) kimsə, filan D) öz, hər, bütün E) həmin, bütün

1. **Əsas nitq hissələrindən hansının leksik şəkilçisi yoxdur?**

A) İsim B) Sifət C) Say

D) Əvəzlik E) Zərf

2. **Biri əvəzlik deyil:**

A) Hərə B) Hər C) Filan

D) Filanını E) Filankəs

B variantı

1. **Neçəsi toplu isimdir?**

Alay, diviziya, ordu, ailə, partiya, dəstə, el, izdiham, əhali, camaat.

A) 1 B) 2 C) 3 D) 5 E) hamısı

2. **Hansı nümunədə isim mənsubiyyətə görə dəyişmişdir?**

A) həkiməm B) həkimə C) həkimdə

D) fikrim E) vərəqdən

3. **İsmin hansı hallarında k səsi y səsilə, q səsi ğ səsilə əvəzlənir?**

A) adlıq, yiyəlik, təsirlik

B) yiyəlik, yönlük, çıxışlıq

C) təsirlik, yerlik, adlıq

D) yönlük, adlıq, çıxışlıq

E) yiyəlik, təsirlik, yönlük

4. **Yalnız isimlərdən ibarət olan cərgəni göstərin?**

A) qoca, gözəl, gənc B) təklik, yaşıllıq, dələ

C) az, çox, beş D) oxumaq, hərə, gəlir

E) mən, sən, hamı

5. **Düzəltmə isimlər cərgəsini göstərin.**

A) sevinc, qoruq B) həyatın, soyuq C) bağça, güllər

D) gülçü, açıq E) kədərli, köməkçi

6. **Hansı cərgədə mürəkkəb sifət işlənilib?**

A) az-az B) göygöz C) qaratoyuq

D) qıpqırmızı E) sarışın

7. **Hansı söz sifət deyil?**

A) uçuq B) sökülük C) narıncı

D) şəkər E) duzsuz

8. **Sifətin azaltma dərəcəsini əmələ gətirən şəkilçi hansıdır?**

A) –imtil⁴ B) –ca² C) –l⁴ D) –süz⁴ E) –ic⁴

9. **Biri feldən düzələn sifətdir:**

A) vurulmuş B) büdrəyən C) gözlədikcə

D) dadlı E) güləyən

1. **Çoxaltma dərəcəsində olan sifəti göstərin**

- A) xırdaca B) böyük C) kiçik
D) qara E) narıncı

1. **Verilmiş sözlərdən neçəsi sifət kimi işləne bilər?**

Şal, ipək, bürünc, gümüş, platin, taxta, pambıq, qoca, gənc, cavan.

- A) 3 B) 5 C) 8 D) heç biri E) hamısı

2. **Yalnız müəyyən miqdar sayları hansı sırada verilmişdir?**

- A) bir, xeyli B) az, yüzüncü
C) min beş, səkkiz yüz
D) çox, bir qədər E) beş, ikinci

3. **Verilmiş sözlərdən biri saydır:**

- A) təklik B) birlik C) çoxdan
D) minlik E) sıfır

4. **Müəyyən miqdar saylarından ibarət sıranı müəyyənləşdirin:**

- A) on, on bir, on iki
B) az, çox, minlərlə
C) ikinci, altıncı, xeyli
D) iki – üç, yüz əlli
E) iki tam onda bir, bir çox, bir qədər

5. **Neçəsi numerativ sözdür?**

Ədəd, metr, cild, nüsxə, dəstə, qaşığı, tikə, para, göz.

- A) 8 B) 2 C) 3 D) 6 E) hamısı

6. **Hansı mısradə əvəzlik işlənməmişdir?**

- A) Torpağın qalxanını qılıncınla sökmə sən,
B) Bir qarın çörək üçün öz abırını tökmə sən.
C) Bu kərpic qəlibini yandırır külə döndər,
D) Ömrün xəzan bağını əlinlə gülə döndər. (Nizami)
7. «Elə, belə» əvəzliləri hansı nitq hissələrinin yerində işləne bilər?

- A) isim, sifət B) sifət, say C) sifət, zərf
D) fel, zərf E) isim, say

8. Cərgələrdən birində əvəzlilər hal və mənsubiyyətə görə dəyişə bilər.

- A) hamı, filankəs B) birisi, kimsə
C) hərə, hər kəs D) özün, hər
E) kim isə, nə isə

9. Hansı əvəzlilər əvəzliyin özünü də əvəz edir?

- A) şəxs əvəzliləri B) işarə əvəzliləri
C) sual əvəzliləri D) təyini əvəzlilər
E) qeyri-müəyyən əvəzlilər

1. **Verilmiş cümlələrdən hansında əvəzlik işlənməyib?**

- A) O kəsə yaxınlaşma ki, sənənlə dostluq etmək istəmir.
B) Yaxşılıqdan bir qənimət umursansa onu etmə.
C) Ən yaxşı adət öz dilini dişlə tutmaqdır.
D) Hirsin əvvəli ağılsızlıq, axırı peşmançılıqdır.
E) Hər səbr bir sevincin açarıdır.

1. **Əsas nitq hissələrindən hansının qrammatik şəkilçiləri vardır?**

- A) İsim, fel
B) Sifət, say
C) Say, isim
D) Əvəzlik, say
E) Zərf, əvəzlik

2. **İşarə əvəzliləri olan cərgəni göstərin.**

- A) elə, belə, həmin B) biri, bizim C) kimsə, filan
D) öz, hər, bütün E) həmin, bütün

TEST 4 – FEL (глагол), Zərf (Наречие)**A variantı**

1. « **Dayanmışdıq** » felinə aid fkirlərdən hansı düzgün deyil?

- A) Təsriflənməyəndir.
- B) Keçmiş zamandadır.
- C) Türk mənşəlidir.
- D) Məlum növdədir.
- E) Sadə feldir.

2. **Fel hansı cümlədə inkar şəklində işlənib?**

- 1) Nə yoğurdum, nə yaptım, hazırca kökə tapdım.
 - 2) Acın, üşüyünün və qorxanın gözlərinə yuxu gəlməz.
 - 3) Uşağı sevməyən heç kəsi sevməz.
 - 4) Ac toyuq yuxusunda darı görər.
 - 5) Kitab çox yaxşı şeydir, onu görəni kimi ürəkdən dərd-qüssə yox olur.
- A) 1, 2 B) 2, 3 C) 1, 3 D) 2, 4 E) 4, 5

3. « **Yarıldı** » sözü felin hansı növündədir?

- A) məlum B) qayıdış C) icbar
- D) məchul E) qarşılıq

4. **Fellər ən çox hansı cümlə üzvü vəzifəsində işlənir?**

- A) mübtədə B) təyin C) tamamlıq
- D) xəbər E) zərflik

5. Fəldən düzələn isimlərin cərgəsini göstərin.

- A) birlik, əkin B) biçin, daşlıq C) yayma, güllük
- D) əkin, ələk E) vuruş, tanış

6. Təsirsiz fellərdən təsirli fel düzəldən şəkilçiləri göstərin:

- A) $-ar^2$, $-ir^4$, $-dir^4$
- B) $-il^4$, $-ış^4$, $-in^4$
- C) $-ar^2$, $-ış^4$, $-dir^4$
- D) $-ar^2$, $-il^4$, $-t$
- E) $-il^4$, $-ış^4$, $-dir^4$

7. Hansı şəkilçi tək işlənir, mənsubiyyət şəkilçiləri ilə işlənir?

- A) $-mız^4$
- B) $-ış^4$
- C) $-aq^2$
- D) $-lıq^4$
- E) $-dıq^4$

8. **Fellərdən biri qayıdış növdədir.**

- A) tikdim B) sınımaq C) deyilmək
- D) sildirmək E) pozmaq

9. **Aşağıdakı sözlərdən biri fel formalarının şərtində işlənmişdir?**

- A) gedəsi B) gəlməsə C) oxuyası
- D) mübahisə E) danışası

1. **Aşağıdakı sözlərdən biri felin lazım formasında işlənib.**

- A) xalasıyam B) alasıyam C) qalsam
- D) qalaramsa E) gülümsə

1. **Hansı sıra məsdər tərkiblərindən ibarətdir?**

- A) şəhərdən çıxanda, o gəlməmiş, mən gələcəyəm
- B) danışa bilmək, sual vermək, çay gətirmək
- C) evə gələrkən, onu görmək, danışmaq zamanı
- D) deyilmiş söz, qazanılmış manat, yamaq vurmaq
- E) balaca toxmaq, böyük çomaq, həvəsli olmaq

2. Feli sifətlər, əsasən, cümlənin hansı üzvü olur?

- A) mübtədası B) xəbəri C) təyini
D) zərfliyi E) tamamlığı
3. Fəli bağlama şəkilçiləri hansıdır?
A) -ası², -acaq² B) -araq², -madan²
C) -casına², -ca² D) -ən², -akı² E) -miş⁴, -dıq⁴
4. «**Axşam Səfər içəri girib ucadan danışmağa başladı**» cümləsindəki zərflər haqqındakı fikirlərdən hansı düzgündür?
1. Axşam – zaman zərfidir.
2. İçəri – yer zərfidir.
3. Cümlədə üç zərf var.
4. Ucadan – zərfi mənaca kəmiyyət zərfidir.
5. Girib-tərzi-hərəkət zərfidir.
A) 1,3 B) 2,4,5 C) 3,4 D) 4,5 E) 1,2,3
5. **Defisə yazılan mürəkkəb zərf hansıdır?** (defisburaxılmışdır)
A) yorğunarğın B) cırıqmırıq C) yol-yolaq
D) cızmaqara E) həndəvər
6. **Biri zərfin mənaca növü deyil?**
A) yer zərfi B) məqsəd zərfi C) miqdar zərfi
D) zaman zərfi E) tərzi-hərəkət zərfi
7. Hansı cümlədə yer zərfi işlənmişdir?
A) Miralı Masallıda yaşayır.
B) Hər tərəfdə quşlar cəh-cəh vururdu.
C) İrəlidə bizi çətin tapşırıqlar gözləyir.
D) Məni işdən çölə atdılar.
E) Məktəbin heyətində xeyli adam vardı.
8. Zərf düzəldən şəkilçini göstərin.
A) -miş⁴ B) -malı² C) -casına²
D) -il⁴ E) -ca²
9. Yer zərfləri olan cərgəni göstərin.
A) şəhər, axşam, dünənki
B) dağda, uzaqda, orada
C) irəli, aşağı, yuxarı
D) Bakı, Şəki, Gəncə
E) torpaq, dəniz, yer
1. **Həm zərf, həm də sifət kimi işləyə bilən sözlər:**
1. soyuq 2. sürətli 3. ciddi 4. iti 5. bu
6. gözəl 7. yaxşı 8. xeyli 9. möhkəm
A) 1,2,3,4,6,8 B) hamısı C) 2,3,6,7,8,9
D) 1,3,5,7 E) 4,5,6,9
1. **Verilmiş cümlədə zərf hansıdır ?**
Sən gələndə bahar olur, yaz olur.
A) gələndə B) bahar C) sən gələndə
D) yaz olur E) heç biri
22. **Həm zərf, həm qoşma kimi işləyə bilən sözlər :**
A) irəli, geri, arxa
B) əvvəl, sonra, qabaq
C) başqa, qeyri, savayı
D) aşağı, yuxarı, içəri
E) uzaqda, yaxın, üst

B variantı

1. **Fellər hansı sıradadır?**

A) qaçaqaç, gəlhagəl

B) birbəbir, qovhaqov

C) gəl-get, vurhavur

D) basabas, yanbayan

E) gözəlləşdi, qalınlaşdı

2. **İnkâr fel hansı cümlədədir?**

1) Axmağa yetmiş səhvi keçərlər, alimə birini də yox.

2) Acın, üşüyəninin və qorxanın gözlərinə yuxu gəlməz.

3) Uşağı sevməyən heç kəsi sevməz.

4) Cücəni payızda sayarlar.

5) Kitab çox yaxşı şeydir, onu görəni kimi ürəkdən dərd-qüssə yox olur.

A) 1, 2 B) 2, 3 C) 1, 3 D) 2, 4 E) 4, 5

3. **Fellərdən ikisi qarşılıq növdədir:**

1. vuruşmaq 2. alışmaq 3. mələşmək 4. görüşmək 5. çalışmaq

A) 1,3 B) 1,4 C) 3,5 D) 2,4 E) 2,4

4. **Fellər ən çox hansı cümlə üzvü vəzifəsində işləyir?**

A) mübtədə B) təyin C) tamamlıq

D) xəbər E) zərflük

5. Hansı cərgədə feldən düzələn fellər verilmişdir?

A) qoparmaq, döndərmək B) yazdır, qəribsemək

C) göyermək, bərkimək D) çoxalmaq, düzəlmiş

E) pozulmuş, gözəlləşmək

6. **Təsirli fellər cərgəsini göstərin:**

A) oturmaq, gülmək B) demək, yatmaq

C) görmək, bilmək D) addımlamaq, yemək

E) bişirmək, qaçmaq

7. Biri həm müstəqil söz, həm də köməkçi fel kimi işləyə bilər.

A) Olmaq

B) Etmək

C) Ötmək

D) Gəlmək

E) Kömək

8. Feldən fel düzəldən şəkilçiləri göstərin:

A) - la², -iq⁴, -dan⁴

B) -ar², -ış⁴, -dır⁴

C) -ıl⁴, -in⁴, -dır⁴

D) -aş², -ış⁴, -t

E) -ır⁴, -ış⁴, -dan⁴

9. Felin təsriflənən formalarını göstərin:

A) əmr, xəbər, məsdər, arzu, lazım, şərt

B) xəbər, vacib, arzu, zərf, şərt

C) vacib, arzu, lazım, gərək, kaş

D) əmr, xəbər, vacib, arzu, lazım, şərt

E) keçmiş, gələcək, lazım, vacib, şərt

1. **Qayıdış növ fellər hansı cümlələrdədir?**

1. Gül açıldı 2. Məktub açıldı.

3. Ürəyim döyündü. 4. Günəş göründü.

A) 1,2,4 B) 2,3,4 C) 3, 4 D) 1,3,4 E) 1,3

1. **Məsdər hansı nitq hissələrinin xüsusiyyətini daşıyır?**

A) fel, sifət B) fel, say C) fel, zərf

D) fel, isim E) fel, əvəzlik

2. Hansı cümlələrdə məsdər hal şəkilçisi qəbul edib?

- A) Axmağa yetmiş səhvi keçərlər, alimə birini də yox.
 B) O kəsə yaxınlaşma ki, səninlə dostluq etmək istəmir.
 C) Pis adamlara yaxşılıq etmək – şoranlıqda bir şey əkməyə bərabərdir.
 D) Böyük sözüne baxmayan, böyürə-böyürə qalar.
 E) Paxılın gözü doymaz.
3. Feli sifət və feli bağlamadan ibarət olan cərgəni göstərin.
 A) susmaq, çalışan B) çalmək, biləndə
 C) alınmış, əkdiyim D) işləyən, gələrkən
 E) biləndə, yanaşmaq
4. **Feli sifət şəkilçilərindən hansıları həm də fel zamanlarının şəkilçiləridir?**
 A) $-d^4$, $-ar^2$ B) $-an^2$, $-as^2$ C) $-malr^2$, $-as^2$
 D) $-ağan^2$, an^2 E) $-mıış^4$, $acaq^2$
5. **Düzəltmə zərfi göstərin.**
 A) dairəvi B) döyüşkən C) əzgin
 D) maraqlı E) çətinliklə
6. **Miqdar zərfinin işləndiyi cümləni göstərin.**
 A) Zərintac xeyli pambıq toplamışdı.
 B) Bombardmanda külli miqdarda əsgər yaralanıb.
 C) Şəhərdə güclü yağış yağdı.
 D) Məqsədə çatmaq üçün çox çalışmalısan.
 E) Bu yarışda yüzlərlə idmançı iştirak edirdi.
7. Zərf kimi verilənlərdən biri səhvdir.
 A) irəli B) sağa C) içəri
 D) evə E) aşağı
8. **Yer zərfləri olan cərgəni göstərin.**
 A) sabah, şəhərdə B) çöl, çəmən C) dünən, axşam
 D) ev, eşik E) irəli, geri
9. **Həm sifət kimi, həm də zərf kimi işləne biləcək sözləri seçin:**
 1. isti 2. cəld 3. ciddi 4. iti 5. sarı
 6. gözəl 7. yaxşı 8. xeyli 9. möhkəm
 A) 1,2,3,4,6,8 B) hamısı C) 2,3,6,7,8,9
 D) 1,3,5,7 E) 4,5,6,9
1. **Aşağıdakı cümlələrdən birində zaman zərfi işlənmişdir.**
 A) Səlimi məhkəməyə çağırırlar.
 B) Ağillı adamlar sel gəldiyi zaman evindən çıxmaz.
 C) Axşamçağı onun qapısına getdik.
 D) Şirəlinin dünyada iki şeydən xoşu gəlmirdi.
 E) Gənc yaşlarında o, müəllimlik edərdi.
1. **Zərf olan cərgəni göstərin.**
 A) çalışan, oxuyanda B) birdən, hərdən
 C) həyətdən, eldən D) işləyən, gələrkən
 E) biləndə, hazır
2. Başqa nitq hissələrindən düzəlen zərflər hansı cərgədədir?
 A) irəli, gerilə B) təmizlə, gerilə
 C) sağa, sola D) igidcəsinə, heyrətlə
 E) səpələ, döndər

KÖMƏKÇİ NİTQ HİSSƏLƏRİ (Вспомогательные части речи)

A variantı

1. Aşağıdakı köməkçi nitq hissələrindən hansının sinonimi səhv verilmişdir?

- A) fəqət – ancaq B) kimi-qədər C) ən-daha
D) ötrü – üçün E) ki – ilə

2. Verilmiş sözlərdən hansı həm əsas, həm də köməkçi nitq hissəsi kimi işləyə bilər?

1. amma 2. elə 3. daha
4. xülasə 5. məsələn

- A) 1,2,3 B) 2,3,4 C) 1,2,4 D) 2,3,5 E) 1,4,5

3. Verilmiş nümunədə hansı köməkçi nitq hissələri işlənmişdir?

Fəraqın ruzi-məşhərdir, sərəsər möhnətü-qəmdir,
O zülfün kimi dərhəmdir, mənim azad olan könlüm.
Baxın, bu Natəvan zarə, günü bəxtim kimi qarə,
Gəzər Məcnun tək avarə, mənim naşad olan könlüm.
(X. Natəvan)

- A) ədat B) qoşma C) nida
D) modal sözlər E) bağlayıcı

4. İşlənmə yerinə görə zərf, sifət, və köməkçi nitq hissəsi ola bilən sözü göstərin.

- A) nəfis B) yaxşı C) əla
D) incə E) əhsən

5. Köməkçi nitq hissələrindən hansı danışanın ifadə etdiyi fikrə münasibətini bildirir.

- A) bağlayıcı B) ədat C) nida
D) modal sözlər E) qoşma

6. “Məclisi-üns”də tanınmış Qarabağ şairləri ilə yanaşı, məşhur xanəndə və sazəndələr də iştirak etmişlər”-cümləsində hansı köməkçi nitq hissəsi işlənmişdir?

- A) ədat, nida B) nida C) qoşma, bağlayıcı
D) ədat E) qoşma, ədat

7. Qüvvətləndirici ədatın işləndiyi cümlə hansıdır?

- A) Bir doğru ki yalana oxşadı, onu söyləmə.
B) Adımı sənə qoyum, səni də yana-yana.
C) Özümə yer yer eyləyim, gör sənə nə eyləyim.
D) İki gündür ki, məktəbdə dərslər qurtarıb, uşaqları yay tətlinə buraxıblar.
E) Bizim də işimizə yaxşı qiymət qoydular.

8. Verilmiş parçada hansı köməkçi nitq hissələri işlənmişdir?

Mən az bilməyirəm boş dastanları,
Həyatla çarpaşlıq bir yol keçmişəm.
Qılınclı, buynuzlu “qəhrəmanları”
Çoxdan axtarmışam, çoxdan seçmişəm. (S.Vurğun)

- A) ədat, nida B) nida, qoşma
C) qoşma, bağlayıcı D) qoşma, ədat

9. Köməkçi nitq hissələrindən hansı sözlərə qoşularaq cümlə üzvü ola bilər?

- A) ədat B) qoşma C) nida
D) heç biri E) hamısı

10. M üstəqil lüğəvi mənası olmayan sözlər hansı sıradadır?

- A) ilə, üçün, axı B) daş, sov, it
C) sarı, dəli, bir D) al, at, ov E) qal, get, gül

11. Bənzətmə mənalı qoşma hansı misralardadır?

- 1) Ey dünya, döyüşən günlərimizdə,

- 2) İçi şən, çölü şən günlərimizdə,
 3) Volqa Neva kimi, Dnepr kimi,
 4) Kür kimi kükrəşən günlərimizdə... (M. Müşfiq)
 A) 1,2 B) 2,3 C) 3, 4 D) 1,3

2.Hansı misralarda köməkçi nitq hissəsi var?

- 1) Ay qonaq, bir bəri bax,
 2) Gör necə dilbər oynayır.
 3) Gül zərif dəstə dərib
 4) Dəstində güllər oynayır. (X. Mirzə)
 A) 1, 2 B) 2, 3 C) 2, 4 D) 3,4

3. İstinad bildiren qoşmalar hansı cərgədədir?

- A) görə, əsasən B) sarı, tərəf C) savayı, qeyri
 D) kimi, tək E) qeyri, qədər

4. Qoşmanın mənə növünü göstərin.

- A) Gəşt eylədim bu dünyanı dolandı m,
 B) Əllini keçirdim yüzə nə qaldı?
 C) Ayaq getdi, əl ötürdü, diş yedi,
 D) Baxmaqdan savayı gözə nə qaldı? (Aşıq Alı)
 A) bənzətmə B) məsafə C) istinad D) fərqlənmə

5.Verilmiş sözlərdən hansı qoşma kimi işləne bilər?

- A) ayrı B) marş C) yalnız
 D) axır E) kimsə

6.Verilmiş sözlərdən hansı bağlayıcı kimi işləne bilər?

- A) oxqay B) əgər C) beləcə
 D) əvvəlcə E) üst

7.Verilmiş sözlərdən hansı ədat kimi işləne bilər?

- A) haray B) sarı C) birçə
 D) bəri E) doğrusu

8.Verilmiş sözlərdən hansı modal sözdür?

- A) aman B) ilk C) deməli
 D) ilə E) vay

9.Verilmiş sözlərdən hansı nidadır?

- A) ən B) və C) -ca
 D) haydı E) –dək

1.Verilmiş sözlərdən hansının yalnız leksik mənası var?

- A) ayrı B) özgə C) əlavə
 D) bəri E) yad

B variantı

1. Aşağıdakı köməkçi nitq hissələrindən hansının sinonimi səhv verilmişdir?

- A) amma – lakin B) kimi-qədər C) lap-ən
 D) ötrü – üçün E) və-ki

2. Verilmiş sözlərdən hansı həm əsas, həm də köməkçi nitq hissəsi kimi işləne bilər?

1. artıq 2. belə 3. daha 4. xülasə 5. məhz
 A) 1,2,3 B) 2,3,4 C) 1,2,4 D) 2,3,5 E) 1,4,5

3. Verilmiş nümunədə hansı köməkçi nitq hissəsi işlənmişdir?

Məni candan usandırdı, cəfadən yar usanmazmı?

Fələklər yandı ahimdən, muradım şəmi yanmazmı?

- A) ədat B) qoşma C) nida
D) modal sözlər E) bağlayıcı

4. İşlənmiş yerinə görə zərf, sifət və köməkçi nitq hissəsi ola bilən sözü göstərin.

- A) zərif B) yaxşı C) gözəl
D) üzüyola E) qəşəng

5. Köməkçi nitq hissələrindən hansı danışanın ifadə etdiyi fikrə münasibətini bildirir.

- A) ədat B) nida C) qoşma
D) modal sözlər E) bağlayıcı

6. “Ədəbi məclislərdə tanınmış şairlərlə yanaşı, məşhur xanəndə və sazəndələr də iştirak edirdilər”-cümləsində hansı köməkçi nitq hissəsi işlənmişdir?

- A) ədat, nida B) nida C) qoşma, bağlayıcı
D) ədat E) qoşma, ədat

7. Verilmiş parçada hansı köməkçi nitq hissələri işlənmişdir?

Aləmin pərgarında bilici mənəm,
Aləmin gərdisini və sirlərini bilən mənəm.
Bütün fələk zincini cədvəl-cədvəl
Təfəkkür üstürlabı ilə açmışam.
Kim məndən fələyin sirlərini soruşdu ki
Onlara bir-bir onu başa salmadım. (N. Gəncəvi)

- A) ədat, nida B) nida, qoşma, C) qoşma, bağlayıcı,
D) ədat, bağlayıcı E) qoşma, ədat

8. Verilmiş sözlərdən hansı sözlərə qoşularaq cümlə üzvü ola bilər?

- A) sonrakı B) əvvəl C) yaxud
D) mənəcə E) hamısı

9. M üstəqil lüğəvi mənası olmayan sözlər hansı sıradadır?

- A) görə, ən, ura B) daş, sov, idi
C) sarı, kimi, bir D) ilə, isə, sən
E) qal, get, gül

1. Verilmiş parçada hansı köməkçi nitq hissələri işlənmişdir?

Mənim vicdanım da, qəlbim də qandır,
Dünya qan üstündə bir xanimandır.

- A) ədat, nida B) nida, qoşma
C) bağlayıcı, ədat E) qoşma, ədat

1. Verilmiş parçada hansı köməkçi nitq hissəsi işlənib ?

Xəstə üçün təpəsində qar olur,
Hər cür çiçək açır, lələzar olur.

Çeşməsindən abi-həyat car olur,
Dağdır möhnəti, mələli dağlar. (Aşıq Ələsgər)

- A) ədat B) qoşma C) nida D) heç biri E) hamısı

2. Hansı misralarda köməkçi nitq hissəsi var?

- 1) Naz ilə ağ üzünə
2) Düzübdür tellər oynayır,
3) Səsinə, həvəsinə
4) Car çəkib ellər oynayır. (X. Mirzə)

- A) 1 B) 2 C) 3 D) 4

3. İstinad bildirən qoşmalar hansı cərgədədir?

- A) görə, əsasən B) sarı, tərəf C) savayı, qeyri
D) kimi, tək E) qeyri, qəder

4.Səbəb bildirən qoşmalar hansı cərgədədir?

- A) dair B) görə C) kimi D) ilə E) sonra

5.Verilmiş sözlərdən hansı qoşma kimi işlənə bilər?

- A) yox B) kaş C) yaxud D) beləcə E) məxsus

6.Verilmiş sözlərdən hansı bağlayıcı kimi işlənə bilər?

- A) yoxsa B) doğrudur C) xeyr D) elə E) ay

7.Verilmiş sözlərdən hansı ədat kimi işlənə bilər?

- A) mənəcə B) bəlkə C) belə D) eh E) sonra

8.Verilmiş sözlərdən hansı modal söz kimi işlənə bilər?

- A) gələcək B) ancaq C) görünür D) bəli E) təki

9.Verilmiş sözlərdən hansı ni dadır?

- A) a, e B) pırr C) tıq D) sss! E) ən

1.Verilmiş sözlərdən hansının yalnız leksik mənası var?

- A) dost B) özgə C) kim D) başqa E) bax

TEST 6 – SİNTAKSİS 1

A variantı

1. Cavablardan biri tabelilik yolu ilə düzələn sintaktik əlaqələrin növlərinə daxil deyil.

1. Uzlaşma əlaqəsi
2. İdarə əlaqəsi
3. Yanışma əlaqəsi
4. Zaman əlaqəsi

2. Uzlaşma əlaqəsinin hansı növləri var ?

1. Şəxsə görə uzlaşma
2. Zamana uzlaşma
3. Kəmiyyətə görə uzlaşma
4. Şəxsə və zamana görə uzlaşma

- A) 1, 2 B) 2,3 C) 1,3 D) 2, 4

3. Xəbərin mübtədə ilə şəxsə və kəmiyyətə görə uzlaşdığı cümləni göstərin.

1. Ayşəgül babasının yanında oturdu.
2. Uşaqlar bir-birinə qısılib sakitcə yatdılar.
3. Dağın ətəyində çadırlar quruldu.
4. Göy üzünü qara buludlar örtüdü.

1. A B 2. B C 3. C D 4. A D

4. Biri yanışma əlaqəsi ilə əmələ gəlməyib.

1. Maraqlı kitab
2. Gələn tələbə
3. Soyuq hava
4. Uşaq gəldi

5. İkinci növ təyini söz birləşməsini göstərin.

- A. Nərgiz gülü
- B. Novruzgülü
- C. Çiçəyin ətri

D. Gül dərmək

6. **Hər iki tərəfi isimlə ifadə olunan I növ təyini söz birləşməsini göstərin.**

A. Bu gənc

B. Əlaçı oğlan

C. Darvazanın qarşısı

D. Dəmir darvaza

7. **Bəndlərin hansında feli birləşmə işlənmemişdir?**

A. Maşınla gəzmək

B. Məktub almaq

C. Aldığım kitab

D. Utanaraq qızarmaq

8. **Saylar nə zaman feli söz birləşmələrinin birinci tərəfi olur?**

A. Hallandıqda

B. Cəmləndikdə

C. Substantivləşdikdə

D. Saylar feli söz birləşmələrinin birinci tərəfi olmur.

9. **Birinci tərəfi təsirlik halda olan feli söz birləşməsini göstərin.**

A. Sevinclə danışdı.

B. Həvəslə işləmək

C. At oynatmaq

D. Öyrənmək istəmək

1. **I növ təyini söz birləşməsinin asılı tərəfi hansı cümlə üzvü olur?**

A. Təyin B. Xəbər

C. Mübtəda D. Tamamlıq

1. **Sadə söz birləşməsi hansıdır?**

A. Sənin üçün B. İsti otaq

C. İstiot D. Sənin kiçik qızın

2. **Birinci tərəfi zaman zərfi ilə ifadə olunan feli söz birləşməsini göstərin.**

A. İndi gələr.

B. Gələn il

C. Tez-tez gəl

D. Tez yetişmək

3. **Xəbəri felin arzu şəkli ilə ifadə olunan əmr cümlələrini göstərin.**

A. Uşaqları şəhərə gətirərsən.

B. Xahiş edirəm, işlərini bitirərsən.

C. Onu təəccüblə qarşıladılar.

D. Gör nəyin arzusundasən!

4. **Xəbəri felin vacib şəkli ilə ifadə olunan əmr cümləsini göstərin.**

A. Aytən, sabah yola düşərsən!

B. Aydın, bu gün getməlisən.

C. Sən gərək onları şəhərə catdırasan.

D. Nərmin sabah gələsidir.

5. **Quruluşca mürəkkəb mübtədanın olduğu cümləni göstərin.**

A. Aynışan qapının kənarında oturub gözləyirdi.

B. Ailə səadəti yaratmaq üçün səylə çalışırdı.

C. Müfəttiş yoxlamanın nəticələrindən narazı idi.

D. Sınıf nümayəndəsi iclasın vaxtını elan etdi.

6. **Biri ismi xəbərli cümlə deyil.**

- A. Bu müsahibə zəruridir.
 B. "Bir göl içrə üzürdü bir yekə qaz,
 Özünə fəxr edib uzatdı boğaz." (S. Ə. Şirvani)
 C. Səfalıdır bizim Vətən! (M. Dilbazi)
 D. Tüklərindir ipək kimi parlaq. (M. Ə. Sabir)
 7. **Biri feili xəbərlə cümlə deyil.**

A. Alim, yazıçı, müəllim, bütün ziyalılar öz xalqı qarşısında, bütün bəşəriyyət qarşısında ciddi əxlaqi məsuliyyət daşıyırlar. (Z.Göyüşov).

- B. "Danışır, danışır, qəhrəman qadın..." (M. Gülgün)
 C. Uşaqlar böyüdükcə, ana qocalırdı.
 D. Dərnəyimizin əksət üzvləri gənclərdir.
 8. **Biri feili xəbərlə cümlədir.**

- A. "Cütcü batıb qan tərə yer şumlayır,
 Şumladığı tarlasını tumlayır..." (M. Ə. Sabir)
 B. Bu otaq ondan genişdir.
 C. Onun arzusu yenidən mütaliyəyə başlamaq idi.
 D. Məktəblilərin məqsədi olimpiadada qalib gəlmək idi.

9. **Vasitəsiz tamamlığın işləndiyi cümləni göstərin.**

- A. Nəsir xeyriyyəçilərlə şirin söhbətə başladı.
 B. O, ziyarətə getməyi planlaşdırırdı.
 C. Onlar gecəni meşədə keçirməli oldular.
 D. Rüstəm bəy qisas arzusunda idi.

1. **Tərzi-hərəkət zərfliyinin işləndiyi cümləni göstərin.**

- A. Onların söhbətinə Şirin kişi də qoşuldu.
 B. Şirin-şirin almalardan doyunca yedilər.
 C. Onlar şirin-şirin söhbət edirdilər.
 D. Oğlunun dalınca şəhərə gələn Şirin kişidir.

1. **Yer zərfliyinin zərf ilə ifadə olunduğu cümləni göstərin.**

- A. Mehdi ensiz, dar cığırla qarşıdakı meşəyə tərəf yönəldi.
 B. Şəhərin küçələrində axşamdan bəri atışma səsi eşidilirdi.
 C. İrəlində böyük xəndək qazılmış, su ilə doldurulmuşdu.
 D. Onlar məhəllədən qaça-qaça çıxırdılar.

2. **Kəmiyyət zərfliyinin işləndiyi cümləni göstərin.**

- A. Onların sayı 800 nəfər idi.
 B. Gəmi iki saat sahilə qaldı.
 C. Saat 10-dan 5-ə qədər işdə olurdular.
 D. Beş-üç günə işi təhvil verəcəkdik.

3. **Məqsəd zərfliyinin işləndiyi cümləni göstərin.**

- A. Onlar gecikməmək üçün qaçmalı oldular.
 B. Tənək ağlamasa vaxtında zar-zar
 Yetirməz axırda sevinclərlə bar. (N. Gəncəvi)
 C. İşığı söndürdüyüm üçün səni görmədilər.
 D. Dağın başına çıxma bilməyib ekskursiyanı dayan-dırdılar.

4. **Həmcins mübtədaların işləndiyi cümləni göstərin.**

A. Şəhrəbanu, Şərəfnisə, Xanpəri, Pərzad, Zibə M.F.Axundzadənin əsərlərinin qadın qəhrəmanlarıdır.

- B. Gözəllik insanda həyata böyük bağlılıq, həyata məhəbbət yaradır...
 C. Gözəlliyə həmişə qəlbləri yumşaldan, əxlaq saflaşdıran... bir qüvvə kimi baxılmışdır.

D. Fəzilətin, əlaqın ürəyi olan məhəbbət...gözəlliklə qovuşmuşdur. (Z. Göyüşov).

5. Həmcins təyinlərin işləndiyi cümləni göstərin.

- A. Onun özünə məxsus baxışları, gülüşləri və jestləri var idi.
 B. "N. Vəzirovun sözləri ilə desək, "Məktəbdəki molla'nın fələqqəsi və çubuğu... biçərə uşağı oğru, yalançı və hər bir bədbihesablıqdan xəbərdar edir."
 C. "...Şaxta gəlir, soyuq gəlir, qar gəlir."
 D. Küçənin o başında ağsaqqal, mehriban bir qoca yaşayırdı.

6. Həmcins zərflərin işləndiyi cümləni göstərin.

- A. Füzuli sözün qədrini, əhəmiyyətini, onu işlədən şəxsin, sənətkarın qədr və qiyməti ilə müqayisə edir.
 B. Cavanşir elə uşaqlıqdan qorxmaz, iradəli və şücaətli bir gənc idi.
 C. Onu bacarıqsız və kobud adlandırırdılar.
 D. O, Azərbaycanda yaxşı tanınır və hörmətlə qarşılanırdı.

B variantı

1. Cavablardan biri tabelilik yolu ilə düzələn sintaktik əlaqələrin növlərinə daxil deyil.

1. Uzlaşma
 2. İdarə
 3. Yanışma
 4. Qoşulma

2. Uzlaşma əlaqəsinin hansı növləri yoxdur ?

1. Şəxsə görə uzlaşma
 2. Zamana uzlaşma
 3. Hala görə uzlaşma
 4. Şəxsə və kəmiyyətə görə uzlaşma

A)1, 2 B) 1,3 C) 2,3 D) 2, 4

3. Xəbərin mübtəda ilə şəxsə və kəmiyyətə görə uzlaşdığı cümləni göstərin.

1. Səkinə xalasını görməyə gəlmişdi.
 2. Quzular örüşdə otlayırdılar.
 3. Dağın zirvəsində tonqallar qalandı.
 4. Göy üzünü qara buludlar örtüdü.

A) 1, 2 B) 2,3 C) 1,3 D) 2, 4

4. Biri idarə əlaqəsinin növlərinə daxil deyil.

- A. Fellərlə idarə
 B. Fel olmayan nitq hissələri ilə idarə
 C. Qoşmalarla idarə
 D. Bağlayıcılarla idarə

5. Birinci növ təyini söz birləşməsinə göstərin.

- A. Meyvə şirindir
 B. Şirin meyvə
 C. Meyvə şirnis
 D. Meyvə şirnisidir

6. Biri təyini söz birləşməsi deyil.

- A. Oxumuş oğlan
 B. Olacaq hadisə
 C. Ucadan danışmaq
 D. Gələn mühəndis

7. Üçüncü növ təyini söz birləşməsinə göstərin.

- A. Həkimlik sənəti
- B. Sənət əsəri
- C. Sənin sənətin
- D. Sənədini aldı

8. Tərəflərinə söz artırılmış üçüncü növ təyini söz birləşməsini göstərin.

- A. Sağlam düşüncəli çalışqan gənclər
- B. Məşədi Kazım ağa
- C. Dahi Azərbaycan şairi Nizami Gəncəvi
- D. Bizim kollecin sağlam düşüncəli gəncləri

9. Saylar nə zaman feli söz birləşmələrinin birinci tərəfi olur?

- A. Hallandıqda
- B. Cəmləndikdə
- C. Substantivləşdikdə
- D. Saylar feli söz birləşmələrinin birinci tərəfi olmur.

1. Birinci tərəfi şəxs əvəziyi ilə ifadə olunan feli söz birləşməsini göstərin.

- A. Səni qarşıladım.
- B. Onu qarşılamaq
- C. Sənin ideyan
- D. Sənin kimi

1. Say+say sxemində uyğun söz birləşməsini göstərin.

- A. Ondan beşi
- B. Onlardan beşi
- C. Beş səbəb
- D. Bizim beşimiz

2. Verilənlərdən biri söz birləşməsi deyil:

- A. Gümüşdən kəmərlər
- B. Sənin kimi
- C. Acı kəlmə
- D. Yolun kənarı

3. Sual cümlələri hansı yollarla yaranır?

- 1. Sual ədatları ilə
- 2. Sual əvəzlilikləri ilə
- 3. İntonasiya ilə
- 4. Vurğu ilə

A) 1, 2, 3 B) 2, 3, 4 C) 1, 3, 4 D) 1, 2, 4

14. Xəbəri feli əmr şəkli ilə ifadə olunan əmr cümlələrini göstərin.

- A. Qocalar kərpic kəsər, halallıqla yaşayar...
- B. "Qocasan, qocaların yerini yeri sən, Yorularsan, cavanın yerini yerisən".
- C. Qoca dedi: "Nadanlıq havası var başında, Ağsaqqala gülürsən belə cavan yaşında.

1. Öz halal zəhmətimin çörəyini yeyirəm.. (N. Gəncəvi)

15. Quruluşca sadə mübtədanın olduğu cümləni göstərin.

- A. Onun qapısına elçi gələnlər geri qayıdırdılar.
- B. Süsəngül bu işdən çox pərt olmuşdu.
- C. Çalışqan tələbələrin təqaüdləri artırılacaq.
- D. Rayona getmək fürsəti onu çox sevindirirdi.

16. Yalnız ismi xəbərli cümləni göstərin.

- A. Dörd ay vardı ananın gözləri yol çəkirdi. (S. Rüstəm)
- B. Onun düşüncəsi hələlik dardır.

- C. Çox sərin havası, keçmə bu yaylaqlardan. (A. Səhhət)
D. Belə sözdən fərəhləndi qarğa... (M. Ə. Sabir)

17. Biri ismi xəbərli cümlə deyil.

- A. "Qar örtü bağça, bağları,
Çiçəkli, güllü dağları..." (M. Dilbazi)
B. Bu tapşırıq günün vacib məsələlərindəndir.
C. Ah eylədiyim səvi-xuramanın üçündür... (M. Füzuli)
D. Xocalıda həlak olanlar Azərbaycan vətəndaşlarıdır.

8. "Biliyin olsa da bir ümmün qədr,

Nadansan əməlin olmasa əgər" (S. Şirazi). Cümlənin xəbərinin ifadə vasitəsini göstərin:

- A. İsmi xəbər- sifət
B. Feili xəbər- feil
C. İsmi xəbər- isim
D. Feili xəbər- feil sifət

9. Biri feili xəbərli cümlə deyil.

- A. Dil, dodaqlar, səs telləri hərəkətli üzvlərdir.
B. Həkim çantasını götürüb bir də diqqətlə yoxlamağa başladı.
C. Fəridənin bugünkü müəmmalı hərəkətləri onu çox düşündürdü..
D. Mehriban və məhəbbətlə dolu baxışlarla Firuzəni süzdü.

1. Vasitəli tamamlığın işləndiyi cümləni göstərin.

- A. Mehdi körpünü görüb dayandı.
B. Onun ən böyük arzusu Vətəni görməkdir.
C. Döyüşçülər meşəyə yayıldılar.
D. Mixaylo onun qolunu ehtiyatla sarıdı.

1. Təyinin işləndiyi cümləni göstərin.

- A. Kəpəz dağdan Göygölə bax... (S. Vurğun)
B. Məktəbin rəqs dərnəyi keçən ildən fəaliyyət göstərir.
C. Məktəb direktoru təmirin başa çatmasını səbirsizliklə gözləyirdi.
D. Milis rəisi Sabirov cəld atın tərkinə qalxdı.

2. Zaman zərfliyinin işlənmədiyi cümləni göstərin.

- A. Mərdan bütün qışı xəstə yatmışdı.
B. Qış vaxtı qar üstündə sürüşmək uşaqların ən sevimli məşğuliyyətidir.
C. O, evdən çıxanacan, axşam düşdü.
D. XX-XXI əsr kosmos əsri, internet əsridir.

3. Kəmiyyət zərfliyinin işləndiyi cümləni göstərin.

- A. Onların sayı 300 nəfər idi.
B. Gəmi üç saat sahilə qaldı.
C. Saat 6-dan 8-ə qədər işdə olurduq.
D. Beş-üç günə işi təhvil verəcəkdik.

4. Səbəb zərfliyinin işlənmədiyi cümləni göstərin.

- A. Nigarançılıqdan bir yerdə dura bilmirdi.
B. Sənin üçün çox darıxırdı, uzun-uzadı fikirləşirdi.
C. Sevincdən gözləri doldu, danışa bilmədi.
D. Həyəcədən rəngi saralmışdı.

5. Həmcins xəbərlərin işləndiyi cümləni göstərin.

- A. Molla çirkli və cırıq yorğanını çiyinə atıb həyəətə qaçdı.

B. Bədii əsərlər, şifahi xalq ədəbiyyatı nümunələri uşaqların əqli, estetik tərbiyəsini formalaşdırır.

- C. Durna nazik, uzun boğazını irəli uzatdı.
D. Gözəldir, çirkindir, hər nədir, sənə nə var.

6. **Həmcins tamamlıqların işləndiyi cümləni göstərin.**

- A. İnsana əzab verən, onda nifrət oyadan şeyləri qəbahət, bədxahlıq, rəzalet adlandırırıq. (Z. Göyüşov).
B. Rüstəm kişi Salmana, Nəcəfə və Şirzadə tərs-tərs baxdı. (M. İbrahimov)
C. Biz onlarla qonşu idik, hər gün görüşərdik.
D. Şəhrəbanu, Şərəfnisə, Xanpəri, Pərzad, Zibə M. F. Axundzadənin əsərlərinin qadın qəhrəmanlarıdır.

TEST 7 – Sintaksis (Синтаксис)

A variantı

1. **Ümumi şəxli cümləni göstərin.**

- A. Susmaq da cavabdır.
B. Yüz ölç, bir biç.
C. Həya getsə, bəla gələr.
D. Uşağı sevməyən heç kəsi sevməz.

2. **Adlıq cümləni göstərin.**

- A. Səbr cənnət açarıdır.
B. Payızın ilk günü.
C. Bilik ən yaxşı yol yoldaşdır.
D. Cücəni payızda sayarlar.

3. **“Çox axtardılar, ancaq istədiklərini tapa bilmədilər”** cümləsində hansı üzv buraxılıb?

- A. Mübtəda
B. Tamamlıq
C. Təyin
D. Zərflik

4. **“Yenə ya rəb, nə çəmğindir mənim bu şad olan könlüm...”** Verilmiş cümlədə sözlərin sırasını müəyyənləşdirin.

- A. Xitab, xəbər, mübtəda
B. Mübtəda, xəbər, tamamlıq.
C. Mübtəda, təyin, tamamlıq.
D. Təyin, tamamlıq, xəbər.

5. **“Mən bu cahan mülkündə mütləq doğru halət görmədim” (M.P.Vaqif)** Verilmiş cümlədə sözlərin sırasını müəyyənləşdirin.

- A. Mübtəda, təyin, tamamlıq, təyin, təyin, xəbər
B. Mübtəda, tamamlıq, zərflik, təyin, xəbər
C. Tamamlıq, təyin, tamamlıq, təyin, xəbər
D. Mübtəda, təyin, tamamlıq, xəbər

6. **“Vəzifəyə yeni təyin olunanları sərhəd rayonlarına göndərdilər.”** Verilmiş cümlədə sözlərin sırasını müəyyənləşdirin.

- A. Tamamlıq, zərflik, xəbər.
B. Mübtəda, təyin, zərflik, xəbər.
C. Mübtəda, tamamlıq, zərflik, xəbər
D. Tamamlıq, mübtəda, xəbər, zərflik.

7. **Biri tabesiz mürəkkəb cümlənin komponentləri arasında olan mənə əlaqələrindən deyil.**

- A. Aydınlaşdırma
B. Zaman

- C. Məkan
- D. Birləşdirmə

8. **Biri tabesiz mürəkkəb cümlənin məna növünə aid deyil:**

- A. Zaman
- B. Ardıcılıq
- C. Səbəb-nəticə
- D. İştirak

9. **Tabeli mürəkkəb cümlənin komponentlərini bağlayan vasitələri göstərin.**

- 1. Bağlayıcılar
- 2. Bağlayıcı sözlər
- 3. Modal sözlər
- 4. Ədatlar

A) 1, 2 B) 1, 4 C) 1, 2, 4 D) 3, 4

1. **Bağlayıcı sözlə baş cümləyə bağlanan budaq cümlələr hansılardır?**

- 1. Əgər istəyirsənsə, bu layihədə sən də iştirak et.
- 2. Kim ekskursiyaya getmək istəyir, o da gəlsin.
- 3. Hara istəyirsən, ora da get.
- 4. Kim ki sevir əməyi, odur xalqın dirəyi.

A. 1, 2, 4 B. 1, 3 C. 1, 2, 3 D. 3, 4 E. 2, 3, 4

1. **Cümlələrin növünü göstərin.**

O nədir ki, qışda dağlar bürüyür?

O nədir ki, əl dəyməmiş hörülür?

O nədir ki, insana borc verilir?

O nədir ki, o da onun gülüdür? (Xəstə Qasım)

- A. Mübtəda budaq cümləsi
- B. Tamamlıq budaq cümləsi
- C. Təyin budaq cümləsi
- D. Zərflik budaq cümləsi

2. **“Adam var başına səpəşən güllər...” (A.Ələsgər) Cümlənin növünü göstərin.**

- A. Mübtəda budaq cümləsi
- B. Təyin budaq cümləsi
- C. Xəbər budaq cümləsi
- D. Zərflik budaq cümləsi

3. **“Elə işlə, hamı səndən razı qalsın” – cümləsinin növünü göstərin.**

- A. Mübtəda budaq cümləsi
- B. Xəbər budaq cümləsi
- C. Təyin budaq cümləsi
- D. Zərflik budaq cümləsi

4. **“O yerdə ki hörmət var, orada bərəkət də olar” – zərflik budaq cümləsinin növünü göstərin.**

- A. Zamanbudaq cümləsi
- B. Yer budaq cümləsi
- C. Kəmiyyət budaq cümləsi
- D. Səbəb budaq cümləsi

5. **“Cəngəlliklər nə qədər sıx və keçilməzdirsə, o qədər də qorxulu və təhlükəlidir” - zərflik budaq cümləsinin növünü göstərin.**

- A. Şərt budaq cümləsi
- B. Yer budaq cümləsi
- C. Kəmiyyət budaq cümləsi

D. Tərz budaq cümləsi

6. “**Yarasa sevmirsə nurlu günəşi,
Günəşin əksilməz bundan atəşi.**” (S. Şirazi)

Cümlənin növünü göstərin.

- A. Təyin
B. Qarşılaşdırma
C. Şərt
D. Tamamlıq

7. “**Tədbirdə fəal iştirak edənlər mükafata layiq görü-ləcək**” – cümləsinin sintaktik təhlili hansı sxemə uyğundur?

- A. ~~~~ _____ =====
B. ~~~~ ===== _____
C. ===== _ _ _ _ _ ~~~~
D. _____ _ _ _ _ _ =====

8. “**O elə bir adamdır ki, hamya bir gözə baxır**” – cümləsinin sintaktik təhlili hansı sxemə uyğundur?

- A. ===== ~~~~ ~~~~ _____ _ _ _ _ _
B. ===== ~~~~ ~~~~ _____ _ _ _ _ _
C. _____ ~~~~ _____ _ _ _ _ _ =====
D. _____ ~~~~ ===== _ _ _ _ _ =====

9. “**O gün ki sən al bayraqlı bir səhərdən ilham aldın , yarandım mən**”(S. Vurğun). Cümlənin sintaktik təhlili hansı sxemə uyğundur?

- A. ===== ~~~~ ~~~~ _ _ _ _ _ _____
B. ===== ~~~~ _____ _ _ _ _ _
C. ~~~~ _____ ~~~~ _ _ _ _ _ =====
D. _____ ~~~~ ~~~~ ~~~~ =====

1. “**Hacı Murad şirin dilini işə saldı**” - cümləsinin sintaktik təhlili hansı sxemə uyğundur?

- A. ===== ~~~~ ~~~~ _ _ _ _ _ _____
B. ~~~~ _____ ~~~~ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ =====
C. ===== ~~~~ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ _ =====
D. _____ ~~~~ _ _ _ _ _ =====

1. **Kəmiyyət budaq cümləli tabeli mürəkkəb cümlənin budaq cümləsi hansı suala cavab verir?**

A) necə B) hansı C) neçənci D) nə qədər

2. Hansı cümlədə mürəkkəb xitab verilmişdir?

- A. Ay qızım, o bəy qızıdır, sən isə...
B. Mənim bu günümdə gələsən, Nəbi!
C. Ay mənim cücələrim, tükü ipək, cücələrim!
D. Ey dünya, kim bilir sənin yaşını?..

3. **Verilmiş sözlərdən hansı müstəqil cümlə üzvü ola bilər?**

A. isə B. gerek C. deyil D. imiş

4. **Yalnız xəbərdəni bəzətilən cümlə hansıdır?**

- A) Sənin kitabın ondadır.
B) Onu rayonda gözləyirlər.
C) Sənin üçün burnumun ucu göynəyir.
D) Tələbək illərinin ən gözəl çağları idi.

5. **Tabeli mürəkkəb cümlələrdən hansında baş cümlə hər zaman birinci işlənir?**

A. Mübtədə budaq cümləsi

- B. Təyin budaq cümləsi
- C. Xəbər budaq cümləsi
- D. Tamamlıq budaq cümləsi

B variantı

1. Qeyri – müəyyən şəxsi cümləni göstərin.

- A. İntiqam almağa tələsmə.
- B. Susmaq da cavabdır.
- C. Onu qalib seçdilər.
- D. Məqsədsiz iş tutma.

2. Şəxssiz cümləni göstərin.

- A. Çox şirin olma ki, səni yeyərlər, çox da acı olma ki, səni atarlar.
- B. Dost dar gündə tanınar.
- C. Ən böyük sərvət ağ ıldır.
- D. Paxılın gözü doymaz.

3. “Rəhim Bakıya gedir, ya sən?” – Cümlədə hansı üzv buraxılıb?

- A. Mübtəda
- B. Tamamlıq
- C. Təyin
- D. Xəbər

4. “ – Qapıya gələn kim idi?

– Bir qocadır.” Cümlədə hansı üzv buraxılıb.

- A. Mübtəda
- B. Tamamlıq
- C. Təyin
- D. Zərflik

5. “El gücü – sel gücüdür, hər an çəkin, bu seldən...” Verilmiş cümlədə sözlərin sırasını müəyyənlədirin.

- A. Mübtəda, təyin, tamamlıq, zərflik, xəbər.
- B. Mübtəda, xəbər, zərflik, xəbər, təyin, tamamlıq
- C. Mübtəda, xəbər, tamamlıq, zərflik, xəbər
- D. Mübtəda, tamamlıq, zərflik, xəbər, tamamlıq

6. “Xalqa divan tutanı divan gözler hər yanda...” Verilmiş cümlədə sözlərin sırasını müəyyənlədirin.

- A. Tamamlıq, xəbər, zərflik.
- B. Mübtəda, təyin, zərflik, xəbər.
- C. Mübtəda, tamamlıq, zərflik, xəbər
- D. Tamamlıq, mübtəda , xəbər, zərflik.

7. Tabesiz mürəkkəb cümlənin komponentlərini əlaqələndirən vasitələri göstərin.

- A. Bağlayıcılar
- B. Qoşmalar
- C. Ədat və modal sözlər
- D. Heç biri

8. Bir tabesiz mürəkkəb cümlənin intərəflərini bir-birinə bağlayan bağlayıcı olabilməz.

- A) və B) madam ki C) da
- D) amma E) həm

9. Verilmiş bağlayıcılardan neçəsi həm sözlər arasında,

həm də tabesiz mürəkkəb cümlənin tərəfləri arasında işlənə bilməz?

Və, ilə , ki , da , çünki, amma, ya

A. 1 B. 2 C. 3 D. 4 E.5

1. **Bağlayıcı sözlə baş cümləyə bağlanan budaq cümlələr hansılardır?**

1. Əgər istəyirsənsə, bu layihədə sən də iştirak et.
2. Kim ekskursiyaya getmək istəyir, o da gəlsin.
3. Hara istəyirsən, ora da get.
4. Kim ki sevir əməyi, odur xalqın dirəyi.

A. 1,2,4 B. 1,3 C. 1,2,3 D. 3,4 E. 2,3,4

1. **“İgid odur, atdan düşə atlına, İgid odur, hər əzaba qatlana”** - cümləsinin növünü göstərin.

- A. Xəbər budaq cümləsi
- B. Tamamlıq budaq cümləsi
- C. Təyin budaq cümləsi
- D. Zərflik budaq cümləsi

2. **“El bilir ki, sən mənimsən...” (S.Vurğun)** Cümlənin növünü göstərin:

- A. Mübtəda budaq cümləsi
- B. Tamamlıq budaq cümləsi
- C. Təyin budaq cümləsi
- D. Xəbər budaq cümləsi

3. **“Simnar elə vüqarla gəzirdi ki, sanki bu işlərin hamısını o yerinə yetirmişdi”** - cümləsinin növünü göstərin.

- A. Mübtəda budaq cümləsi
- B. Zərflik budaq cümləsi
- C. Təyin budaq cümləsi
- D. Xəbər budaq cümləsi

4. **“Yazın ilıq nəfəsi yenidən duyulurdu ki, o da yol tedarükünə başladı”** - zərflik budaq cümləsinin növünü göstərin.

- A. Zaman budaq cümləsi
- B. Yer budaq cümləsi
- C. Kəmiyyət budaq cümləsi
- D. Tərz budaq cümləsi

5. **“Şərif hər çətinliyə dözürdü, çünki getməyə yeri yox idi”** - zərflik budaq cümləsinin növünü göstərin.

- A. Zaman budaq cümləsi
- B. Yer budaq cümləsi
- C. Məqsəd budaq cümləsi
- D. Səbəb budaq cümləsi

6. **“Onunçün əlimi öyrətdim bu sənətə, Bir gün sənə əl açıb düşməyim xəcalətə” (N.Gəncəvi)**
Verilmiş nümunədə zərflik budaq cümləsinin növünü göstərin.

- A. Zaman
- B. Yer
- C. Kəmiyyət
- D. Məqsəd

7. **“Həmidin arzusu bu idi ki, əvvəl-axır öz işinə qayıtsın”** - cümləsinin sintaktik təhlili hansı sxemə uyğundur?

A. ==== ~~~~ _ _ _ _ ~~~~ _____

- B. ===== ~~~~~ _____ _ _ _ _ _ =====
 C. ===== ~~~~~ _____ _ _ _ _ _
 D. _____ ===== ~~~~~ _ _ _ _ _ =====

8. “**Əzəldən əl atmışam belə bir peşəyə mən...**”-
 cümləsinin sintaktik təhlili hansı sxemə uyğundur?

- A. ===== ~~~~~ ~~~~~ _ _ _ _ _
 B. ~~~~~ ===== ~~~~~ _ _ _ _ _
 C. ===== ~~~~~ _____ _ _ _ _ _
 D. ~~~~~ ~~~~~ ~~~~~ ===== _____

9. “**Mən özümü çox xoşbəxt hiss edirəm ki, bu çətin tapşırığı yerinə yetirə bildik**” – cümləsinin sintaktik təhlili hansı sxemə uyğundur?

- A. ===== ~~~~~ ~~~~~ ===== _____ _____ =====
 B. _____ _ _ _ _ _ ===== ~~~~~ ~~~~~ _ _ _ _ _ =====
 C. ===== ~~~~~ _____ _ _ _ _ _ =====
 D. _____ _ _ _ _ _ ~~~~~ ~~~~~ ===== ~~~~~ ~~~~~ _ _ _ _ _ =====

1. “**Qızxanım elə gədir ki, guya bu işlərdən onun heç xəbəri yoxdur**” cümləsinin sintaktik təhlili hansı sxemə uyğundur?

2. ===== ~~~~~ ~~~~~ _____
 B. _____ _ _ _ _ _ ~~~~~ ~~~~~ _ _ _ _ _ =====
 C. ===== ~~~~~ _____ _ _ _ _ _ =====
 D. _____ ~~~~~ ===== ~~~~~ _ _ _ _ _ =====

Tərzi-hərəkət budaq cümləli tabeli mürəkkəb cümlənin budaq cümləsi hansı suala cavab verir?

- A) neçə B) hansı C) neçənci
 D) nə qədər E) necə

2. Hansı cümlədə mürəkkəb xitab verilmişdir?

- A. Oxu, tar, oxu, tar, səni kim unudar?
 B. Çox gəzmişəm özüm, dağlar...
 C. Gözəl vətən, mənən dərin...
 D. Ey vətən, nələr çəkmiş başın sənini?..

3. **Suala cavab vermədən cümlə üzvü ola bilən söz hansıdır ?**

- A. gəl B. get C. bil D. bəs

4. **Yalnız xəbər dəni barətola cümlə hansıdır?**

- A) Mənim sənə çatacaq məktubum var.
 B) Səni kluba çağırırlar.
 C) İndi artıq gecdir.
 D) Mənim ondan xoşum gəlir.

5. **Tabeli mürəkkəb cümlələrdən hansında baş cümlə hər zaman birinci işlənir?**

- A. Tamamlıq budaq cümləsi
 B. Təyin budaq cümləsi
 C. Xəbər budaq cümləsi
 D. Kəmiyyət budaq cümləsi

1. Biri dilçiliyin bölməsi deyil:

- A) Arxeologiya B) Etimologiya C) Lüğətçilik
D) Dialektologiya E) Sintaksis

2. İltisqaçilik prinsipinin pozulduğu sözləri seçin:

1. bivəfa 2. kitabdakı 3. ağzım
4. namərd 5. uşağın

- A) 2, 4, 5 B) 1,3,4 C) 2,3,5 D) 1,2,5 E) 3,4,5

3. Sözlərin mənşeyini dilçiliyin hansı sahəsi öyrənir?

- A) Etimologiya B) Fonetika C) Morfologiya
D) Orfoepiya E) Leksikologiya

4. Bu dillərdən biri türk dillərinin oğuz qrupuna daxildir.

- A) qumuq B) uyğur C) özbək D) türkmən

5. Türk dili haqqında yazılan ilk qiymətli lüğət hansıdır?

- A) «Qanuni qüdsi» B) «Həqiqətüs-Süeda»
C) «Divani lüğətit-türk» D) «Bəzmü-rəzm»

6. Humanitar fənlərə aid termin hansıdır?

- A) atom B) realizm C) vektor
D) rüşeym E) morfologiya

7. Sillabik yazı hansı yazıdır?

- A) hərfi B) səslə C) heca
D) şəkili E) fikri

8. Dilçilik elmi nəyi öyrənir?

- A) səsləri B) sözləri C) hecanı
D) dili E) nitqi

9. Azərbaycan dili dövlət dili kimi sonuncu dəfə neçənci ildə Konstitusiyada təsbit olunub?

- A) 1936 –cı il B) 1992–ci il C) 1995–ci il
D) 2002 –ci il E) 2003 –ci il

10. „Azərbaycan Respublikasında dövlət dili haqqında,, Qanun neçənci ildə qəbul edilib?

- A)30.09.2002 B)14.08.2003 C)12.10.1995
D)02.01.2002 E)18.07.2003

11. Yazı nədir?

- A) Səslərin işarələrlə ifadəsidir.
B) Əlifbadır.
C) Hərflərin şəkli.
D) Orfoqrafiyadır.
E) Müxtəlif cizgilərdir.

12. Bunlardan hansı ideoqrafik yazıya aid edilə bilməz?

- A) Səslərin işarələri
B) Yol hərəkəti işarələri
C) Reklam plakatları
D) Bayraqlardakı simvollar
E) Abstrakt rəsmlər

13. Biri türk xalqlarının dilçi alimi deyil:

- A) H. Naxçıvani
B) M. Qaşğarlı
C) M. Kazım bəy
D) H. Təbrizi
E) Ə. Fərəhidi

14. Dialektizm nədir?

- A) Alınma sözlər
- B) Peşə-sənət sözləri
- C) Məhəlli səciyyəli sözlər
- D) Dildə yeni yaranmış sözlər
- E) Ümumişlək sözlər

15. Uyğunsuzluğu göstərin:

- A) Türkiyə – türk dil
- B) Rusiya – rus dil
- C) Azərbaycan – Azərbaycan dili
- D) İngiltərə – ingilis dili
- E) Fransız – fransız dili

B variantı**1. Dilin hansı funksiyaları var?**

- 1) kommunikativ 2) nominativ 3) fikir ifadə etmək 4) söhbət etmək 5) məruzə etmək

- A) 1, 2, 3 B) 3, 4, 5 C) 3, 4
- D) 4, 5 E) 1, 3, 5

2. Biri dilçiliyin bölməsi deyil:

- A) Fiziologiya B) Etimologiya C) Lüğətçilik
- D) Frazеologiya E) Morfologiya

3. İltisafilik prinsipinin pozulduğu sözləri seçin:

- 1. bisavad 2. bağdakı 3. oğlum 4. naqis 5. anten
- A) 2, 4, 5 B) 1, 3, 4 C) 2, 3, 5
- D) 1, 2, 5 E) 3, 4, 5

4. Onomastika nəyi öyrənir?

- A) Omonimləri B) Sinonimləri C) Xüsusi isimləri D) Xüsusi adları E) Sözlün mənasını

5. Bu dillərdən biri türk dillərinin oğuz qrupuna daxildir.

- A) qumuq B) uyğur C) özbək
- D) türkmən E) tacik

6. Qoşa üzük şəkli çəkilmiş plakat hansı yazı növünə aiddir?

- A) əşyavi B) hərfi C) ideoqrafik
- D) piktoqrafik E) hecavi

7. Ən əlverişli yazı növü hansıdır?

- A) hərfi B) şəkli C) fikri
- D) hecavi E) əşyavi

8. Texniki fənlərə aid termin hansıdır?

- A) peyzaj B) sonor C) Amper
- D) olimpiada E) morfologiya

9. Düzgün fikri göstərin :

- A) Dil biologi hadisədir.
- B) Dil ictimai hadisədir.
- C) Dil təbiət hadisəsidir.
- D) Dil irsi xarakter daşıyır.
- E) Dil irqi xarakter daşıyır

10. Biri dillərin tipoloji bölgüsünə daxil deyil:

- A) İltisacı dillər.
- B) İqtisadi dillər.
- C) Flektiv dillər.
- D) Kök dillər.
- E) Amorf dillər

11. Biri ölkəmizdə məskunlaşan azsaylı etnik qruplardan deyil:

- A) talışlar B) latışlar C) udilər
- D) avarlar E) saxurlar

12. Fleksiya nədir?

- A) Sözüün səs cildinin dəyişməsi
- B) Sözüə şəkilçi artırılması
- C) Mənanın dəyişməsi
- D) Bitişmə
- E) Uyuşma

13. Düzəltmə sözü göstərin:

- A) kimyəvi B) dünyəvi C) dairəvi
- D) riyazi E) ictimai

4. Sadə sözü göstərin:

- A) çıraq B) dayaq C) boyaq
- D) yaylaq E) soyuq

5. Alçal, kiçil sözlərində hansı dil tipinin əlamətləri var?

- A) iltisacı B) kök C) flektiv
- D) iltisacı, flektiv C) kök, flektiv

**TEST 9 – Nitq mədəniyyəti (Культура речи), Üslubiyyat (Стилистика)
A variantı**

1. Natiqliyin belə sahəsi yoxdur:

- A) iqtisadi B) siyasi
- C) akademik D) bədii

2. Aşağıdakı sözlərdən hansını müraciət etiketi kimi istifadə etmək olar?

- A) oğlum B) sağ ol C) mübarəkdir D) əlvida

3. Qrammatik normanın göstəricilərindən biri səhvdir.

- A) Cümlədə əvvəl mübtədə, sonra tamamlıq, daha sonra xəbər gəlir.
- B) Baş cümlə həmişə birinci, budaq cümlə isə ondan sonra gəlir.
- C) Mübtədə ilə xəbər şəxsə və kəmiyyətə görə uzlaşır.
- D) Müəyyən miqdar saylarından sonra gələn isimlər təkdə işlədilir.

4. Hansı nümunədə orfoepik normaya riayət edilməmişdir?

- A) {ağsaqqal} B) {polat}
- C) {xudafis} D) {nöksan}

5. «Sarayımdan» sözünü «sarayımnan» kimi yazsaq, ədəbi dilin hansı norması pozulmuş olar?

- A) orfoepik B) orfoqrafik
- C) qrammatik D) leksik

6. «Nitq etiketləri» terminini daha hansı formada ifadə etmək olar?

- A) nitq mədəniyyəti B) yarlıqlar
- C) məişət üslubu E) orfoepiya

7. Qrammatik normanın pozulmadığı sözhansıdır?

- A) qardaşımızkı B) bağdakıların C) dostumsuz

D) evdələrdir E) çöllərdəkiniz

8. «Bajım sizə gələjəkdi » cümləsində ədəbi dilin hansı norması pozulmuşdur?

A) leksik B) fonetik
C) qrammatik D) leksik, fonetik

9. “Referat” hansı mənalarda işlədilir

A) Elmi əsərin, oxunmuş kitabın xülasəsi
B) Ədibin yaradıcılığına həsr olunmuş məruzə
C) Kitabın ideya məzmunu
D) Kitabın adı, həcmi
A) 1, 2 B) 2,3 C) 3, 4 D) 1,4

10. İşə düzəlmək üçün müraciət edərkən hansı müraciət forması seçilməlidir?

A) elan B) izahat C) ərizə
D) arayış E) protokol

11. Tərcümeyi – hal hansı məqsədlə yazılır?

A) özü haqqında ətraflı məlumat vermək məqsədilə
B) məlumatı insanlara çatdırmaq məqsədilə
C) məruzə etmək məqsədilə
D) müraciət etmək məqsədilə

12. « Sınıf müəllimlərindən Baxışova Səlimə 15 iyul 2012-ci il tarixindən məzuniyyətə buraxılısın» cümləsi hansı sənədin tərkib hissəsidir?

A) arayış B) əmr C) ərizə
D) bildiriş E) izahat

13. Annotasiya nədir?

A) şikayət B) əlavə etmək C) xahiş etmək
D) elan E) arayış

14. «... qiymətli bir əşyanı müəyyən bir təşkilatdan almaq üçün lazımı şəxsə verilən xüsusi formada tərtib edilmiş sənəd formasıdır. İdarə və təşkilat onu etibar etdiyi şəxsin adına yazarkən imza qoyur və müəssisənin möhürü ilə təsdiq edir ». Nöqtələrin yerinə uyğun gələn cavabı seçin.

A) Hesabat B) Bildiriş C) Arayış D) Vəkalətnamə

15. « M andat » latın sözü olub... mənasını verir. Düzgün cavabı seçin.

A) namizəd B) tapşırıq C) icazə D) nümayəndə

16. « Şəxs bu sənəddə özü haqqında və bütün ailə üzvləri haqqında geniş yazmalıdır». Sənədin növü:

A) Hesabat B) Protokol
C) Ərizə D) Tərcümeyi-hal

17. Obrazlı dil hansı üslub üçün səciyyəvidir?

A) Məişət B) Rəsmi və elmi C) Bədii D) Rəsmi

18. «Mətbuat dili» ifadəsi aşağıdakı sözlərdən hansını əvəz edə bilər?

A) Elmi üslubu B) Rəsmi üslubu
C) Bədii üslubu D) Publisistik üslubu

19. «... hər hansı bir şəxsin kimliyini təsdiq etmək məqsədilə bu və ya digər təşkilat tərəfindən verilən sənəddir». Nöqtələrin yerinə uyğun gələn cavabı seçin.

A) Arayış B) İcazə C) Bildiriş D) Xasiyyətname

20. „Rəy“ bir şey haqqında ... mənasını verir. Nöqtələrin yerinə uyğun gələn cavabı seçin.

A) İcazə, münasibət
B) Fikir, mülahizə
C) Söz, ortaq fikir

D) Razılıq, bəyanat

B variantı

1. Natiqliyin belə sahəsi yoxdur:

A) tibbi B) siyasi C) işgüzar D) akademik

2. Aşağıdakı sözlərdən hansını müraciət etiketi kimi istifadə etmək olar?

A) xanım B) buyurun C) salam D) ay qız

3. Qrammatik normanın göstəricilərindən biri səhvdir.

A) Cümlədə əvvəl mübtədə, sonra tamamlıq, daha sonra xəbər gəlir.

B) Baş cümlə həmişə birinci, budaq cümlə isə ondan sonra gəlir.

C) Mübtədə ilə xəbər şəxsə və kəmiyyətə görə uzlaşır.

D) Müəyyən miqdar saylarından sonra gələn isimlər təkdə işlədilir.

4. Hansı nümunədə orfoepik normaya riayət edilməmişdir?

A) [hacıleylək] B) [rək'qas]

C) [işsizdix'] D) [kəşviyat]

5. "Qolumdan,, sözünü" qolumnan" kimi yazsaq, ədəbi dilin hansı norması pozulmuş olar?

A) fonetik B) orfoqrafik

C) qrammatik D) leksik

6. "Nitq etiketləri" terminini daha hansı formada ifadə etmək olar?

A) nitq mədəniyyəti B) yarlıqlar

C) məişət üslubu E) orfoepiya

7. Qrammatik normanın pozulmadığı sözhansıdır?

A) yoldaşımızkı B) məktəbdəkilərin C) dostumsuz

D) şəhərdələrdir E) evlərdəkiniz

8. „Qərdeşim sizə gələsiydi“ cümləsində ədəbidilin hansı norması pozulmuşdur?

A) leksik B) fonetik

C) qrammatik D) leksik, fonetik

9. "Referat" hansı mənalarda işlədilir:

1) Elmi əsərin, oxunmuş kitabın xülasəsi

2) Ədibin yaradıcılığına həsr olunmuş məruzə

3) Kitabın qısa məzmunu

4) Kitabın adı, həcmi haqqında məlumat

A) 1, 2 B) 2,3 C) 3, 4 D) 1,4

10. İşə düzəlmək üçün müraciət edərkən hansı müraciət forması seçilməlidir?

A) bildiriş B) hesabat C) ərizə

D) arayış E) elan

11. Tərcümeyi – hal hansı məqsədlə yazılır?

A) özü haqqında ətraflı məlumat vermək məqsədilə

B) elan vermək məqsədilə

C) hesabat vermək məqsədilə

D) arayış almaq üçün

12. "Qrup rəhbəri Babaşova Surə 15 iyul 2012-ci il tarixindən ezamiyyətə göndərsin" cümləsi hansı sənədin tərkib hissəsidir?

A) elan B) əmr C) ərizə

D) bildiriş E) hesabat

13. Annotasiya nədir?

A) reklam B) əlavə etmək C) müraciət etmək

D) afişa E) arayış

14. "... qiymətli bir əşyanı müəyyən bir təşkilatdan almaq üçün lazımi şəxsə verilən xüsusi formada tərtib edilmiş sənəd formasıdır. İdarə və təşkilat onu etibar etdiyi şəxsin adına yazarkən imza qoyur və müəssisənin möhürü ilə təsdiq edir". Nöqtələrin yerinə uyğun gələn cavabı seçin.

A) Etibarnamə B) Xasiyyətname

C) Vəkalətnamə D) Ərizə

15. « Mandat » latın sözü olub... mənasını verir. Düzgün cavabı seçin.

A) səsvermə B) tapşırıq C) icazə D) müraciət

16. « Şəxs bu sənəddə özü haqqında və bütün ailə üzvləri haqqında geniş yazmalıdır ». Bu, hansı sənəddir?

A) Etibarnamə B) Protokol

C) Ərizə D) Tərcümeyi-hal

17. Obrazlı dil hansı üslub üçün səciyyəvidir?

A) Elmi B) Rəsmi və elmi

C) Bədii D) Publisistik

18. « Mətbuat dili » ifadəsi aşağıdakı sözlərdən hansını əvəz edə bilər?

A) Məişət üslubu B) Elmi üslub

C) Bədii üslub D) Publisistik üslub

19. « ... hər hansı bir şəxsin kimliyini təsdiq etmək məqsədilə bu və ya digər təşkilat tərəfindən verilən sənəddir ». Nöqtələrin yerinə uyğun gələn cavabı seçin.

A) Arayış B) Pasport C) Elan D) Məktub

20. „Rəy“ bir şey haqqında ... mənasını verir. Nöqtələrin yerinə uyğun gələn cavabı seçin.

A) İcazə, münasibət

B) Fikir, mülahizə

C) Söz, ortaqlıq fikri

D) Nəticə, razılıq

Письменные задания на проверку, формируемых компетенций (зачетные задания)

1. Cümlələrin birinin tərkibində konkret isim işlənmişdir:

A) Yaralı zabit ağrının şiddətinə hələ də dözürdü.

B) Dağlıq ərazilər xəritədə xüsusi rənglə göstərilir.

C) Gözəllik ondur, doqquzu dondur.

D) Uşaqlıqdan müəllimlik ixtisasına yiyələnmək mənim də arzum olmuşdur.

E) Az keçmişdi ki, ikinci avtobus gəldi.

Bu test tapşırığı VI sinifdə tədris olunan "Morfologiya" bölməsinin isim bəhsinə aiddir. Ümumən, şagirdlər bu mövzunu o qədər də pis bilmirlər. Ancaq bir incə məqamda bəziləri çətinlik çəkirlər. Çox vaxt gözəllik, təmizlik, yaxşılıq və s. kimi sifətdən düzələn sözlərin mücərrəd mənalı düzəlmə isim olduğunu unudurlar. Mövcud tapşırığın A bəndində zabit, B bəndində xəritə, C bəndində don, E bəndində avtobus sözləri konkret isimdir. D bəndində isə işlənən dörd isimdən (uşaqlıq, müəllimlik, ixtisas, arzu) heç biri konkret deyil. Onları gözlə görmək mümkün olmadığından mücərrəd isimlərdir. Orta ağırlıq dərəcəsində olan faktoloji bu test tapşırığına şagirdlərin cəmi 39,05%-i doğru cavab vermişdir. 49,66%-i isə düzgün cavabı müəyyən edə bilməmişdir.

Doğru cavab (вариант ответа): D**2. Say və sifət aşağıdakılardan ancaq birinə aid ola bilər:**

- A) təmkinlə
- B) ingiliscə
- C) xeyli
- D) oxunan
- E) məqsəd

VI sinfin materialları əsasında hazırlanan bu test tapşırığı relevantlığına görə ümumiləşdirici, ağırlıq dərəcəsinə görə isə çətin testlər sırasına aiddir. Şagirddən nitq hissələri, onların xüsusiyyətləri, bir-biri ilə əlaqəsi, oxşar və fərqli cəhətlərini bilməyi, nümunə əsasında müəyyənləşdirməyi tələb edir. Şagird bilməlidir ki, həm sifət, həm də say isimlə bağlı olur, ondan əvvəl gəlir və onu müxtəlif cəhətdən izah edir. Bunlar nəzərə alınsa, görünür ki, A, B, C, D bəndlərindəki sözlərin heç biri isim deyil, onların əvvəlinə nə sifət, nə də say artırmaq olmur. Yalnız E bəndindəki məqsəd sözü isimdir, onun əvvəlinə sifət də (böyük məqsəd), say da (bir neçə məqsəd) artırmaq olur. Şagirdlər bu suala o qədər də yaxşı cavab verməyiblər: 24,49% düz, 70,27% yanlış.

Doğru cavab: E**3. Eyniköklü sözlər cərgəsini göstərin.**

- A) yarışçı, yarışdakı, yarışan
- B) məktəbli, məktəbimiz, məktəb
- C) aşxana, aşırım, aşdakı
- D) görüş, görüşdəki, görünmək
- E) gül, güllü, güləndə

Test tapşırığı V sinfin "Söz yaradıcılığı" bölməsi əsasında hazırlanmışdır. Çətin testlər sırasına aiddir. Ümumiləşdirici testdir. Burada şagird sözün tərkib hissələrini: kök, leksik və qrammatik şəkilçiləri, eyniköklü sözlərlə eyni sözün müxtəlif formalarını fərqləndirməyi, konkret şəraitdə tətbiq etməyi bacarmalıdır. Əgər şagird bilirsə ki, eyniköklü sözlər leksik şəkilçilərlə düzəlir və quruluşca yalnız düzəltmə olur, sadə və mürəkkəb olmur, onda A bəndində yarışan, B bəndində məktəbimiz, məktəb, E bəndində gül, güləndə sözlərinin sadə olduğunu asanlıqla görür. C bəndində aşırım sözünün kökü aş feli digər iki sözün kökündəki aş ismi ilə omonim olduğundan onlar da eyniköklü hesab oluna bilməz. D bəndindəki sözlərin üçü də düzəltmədir, hər üçünün kökü gör felidir, hər birinin leksik mənası fərqlidir.

Çətin tapşırıqlardan olduğu üçün bu suala şagirdlərin 36,64%-i doğru, 57,74%-i isə səhv cavab vermişdir.

Doğru cavab: D**4. Xitabla bağlı hansı fikir doğrudur?**

- A) Hal şəkilçisi qəbul edən xitablar da idarə əlaqəsində olur.
- B) Qeyri-müəyyən təsirlik halda olan xitablar da idarə əlaqəsində olur.
- C) Xitabla xəbər arasında uzlaşma əlaqəsi pozulmur.
- D) Feli sifətlə ifadə olunan xitablar adlıq halda olmalıdır.
- E) Bütün nitq hissələri xitab yerində çıxış edə bilər.

Test tapşırığı VIII sinfin "Sintaksis" bölməsindəndir. Orta ağırlıq dərəcəsidir. Şagirdin xitab haqqında bildiklərini yoxlamağa yönəldilmişdir. Şagird bilməlidir ki, xitablar yalnız adlıq halda olur. Onda A və B bəndlərindəki fikirlərin səhv olduğu üzə

çıxar. Xitabın heç bir üzvlə sintaktik əlaqəyə girmədiyini bilən şagird C bəndinin də doğru cavab olmadığını tapar. Xitabın bütün nitq hissələri ilə ifadə oluna bilmədiyi də əksəriyyətə məlumdur. Xitabın adlıq halda olduğunu, feli sifətin xitab kimi işləndiyini bilən şagird doğru cavabı tapmaqda çətinlik çəkməməlidir. Şagirdlərin 33,68%-inin düz, 45,84%-nin səhv cavab verməsi o qədər də uğurlu nəticə deyil.

Doğru cavab: D

5. Məntiqi cəhətdən uyğunsuzluq yaradan termini müəyyən edin. nida, isim, qoşma

- A) təyin
- B) zərf
- C) hallanma
- D) məsdər
- E) sifət

Məntiqi-izahedi

ci, eyni zamanda terminoloji test hesab oluna bilən bu test tapşırığı "Qrammatika" bəhsi əsasında tərtib edilmişdir. Statistika göstərir ki, şagirdlər üçün çətin görünmüşdür. Belə olmasaydı, verilən cavabların cəmi 17,58%-i doğru, 71,44%-i səhv çıxmazdı. Görünür, şagirdlərin böyük əksəriyyəti morfoloji vahidlərlə sintaktik vahidləri tam ayıra bilmir. Sualda verilən nida, isim, qoşma terminləri morfolojiyaya məxsus terminlərdir. Distraktorlarda verilən zərf, hallanma, məsdər, sifət sözləri də bu qəbildəndir. A bəndindəki təyin isə sintaktik vahiddir. Həmin söz yuxarıdakı məntiqi sıranı pozur.

Deməli, doğru cavab: A

6. Rus mətbuatında Azərbaycan ədəbiyyatına dair qiymətli məqalələrlə çıxış etmiş, İrəvan gimnaziyasında çalışmışdır:

- A) A.Sur
- B) S.Hüseyn
- C) F.Köçərli
- D) N.Vəzirov
- E) C.Məmmədquluzadə

XI sinif ədəbiyyat fənnindən "Yeni dövr Azərbaycan ədəbiyyatı, III mərhələ" bölməsindəndir. Orta səviyyəli faktoloji test tapşırığıdır. Şagirddən konkret faktı müəyyənləşdirməyi tələb edir. N.Vəzirov və C.Məmmədquluzadənin ədəbiyyatşünaslıqla məşğul olmadıqları məlumdur. Digər üç nəfərdən yalnız F.Köçərli İrəvan gimnaziyasında çalışmışdır. Peşəkar ədəbiyyatşünaslıqla məşğul olmuş, çox sayda məqalə və monoqrafiyalar yazmışdır. Suala cavab verənlərin 33,13%-i etalonu qavramış, 46,27%-i isə dəqiq cavabını müəyyənləşdirə bilməmişdir.

Doğru cavab: C

7. Qətran Təbrizi ilə bağlı doğru fikri müəyyən edin.

- A) Bir neçə vəzndə əsərlər yazmışdır.
- B) Divan müəllifi olmuşdur.
- C) N.Gəncəvi ilə görüşmüşdür.
- D) Bir qəzəl üçün şahlardan bir xəzinə almışdır.
- E) Şirvanşahlar sarayında yaşamışdır.

X sinfin ədəbiyyat fənni əsasında tərtib olunmuş test tapşırığıdır. Şagird bir neçə fikri dəqiqləşdirməli, müqayisə aparmalı, doğru cavabı tapmalıdır. Bunun üçün

Q.Təbrizinin nə vaxt yaşadığını bilmək vacibdir. Şagird onun 1012-1088-ci illərdə yaşadığını bilsə, aydınlaşdıracaq ki, bu dövrdə yalnız əruz vəznindən istifadə edilmişdir. Deməli, A bəndi səhvdir. N.Gəncəvi onun vəfatından xeyli sonralar doğulduğundan onların görüşü baş tuta bilməzdi. Bir qəzəli üçün bir xəzinə alan M.Gəncəvidir. Q.Təbrizi Şirvanşahlar sarayında da yaşamamışdır. B bəndində göstərildiyi kimi, "Divan" müəllifidir, bizə "Divan"ı gəlib çatan ilk şairdir.

Şagirdlər bu sualın cavabını müəyyənləşdirməkdə çətinlik çəkməmişlər. Doğru və yanlış cavabların nisbəti müvafiq olaraq 62,74% və 26,9%-dir.

Doğru cavab: B

8. Doğma sözünü nə üçün sətirdən sətərə keçirmək mümkündür?

- A) Azərbaycan mənşəli olduğu üçün
- B) iki hecalı olduğu üçün
- C) kök və şəkilçidən ibarət olduğu üçün
- D) ahəng qanununa tabe olduğu üçün
- E) hecaları ancaq saitdən ibarət olmadığı üçün

Bu, V sinif həcmində olan və "Fonetika" bəhsinə aid düşündürücü test tapşırığıdır. Tapşırıq məzunların sözün sətirdən sətərə keçirilməsi barədə biliyini yoxlamaq məqsədi daşıyır. Şagirdlərin 64 %-i bu sualı yanlış, 31 %-i doğru cavablandırmışdır.

Doğru cavab: E

9. Qarabağ düzləri birləşməsində hansı sintaktik əlaqə növü vardır?

- A) idarə
- B) uzlaşma və idarə
- C) yanaşma
- D) idarə və yanaşma
- E) yanaşma və uzlaşma

VIII sinif həcmində "Sintaktik əlaqələr" bölməsinə aid səviyyəyə orta sayıla bilən test tapşırığıdır. Bu həm də "Söz birləşmələri" bəhsində öyrədilir. Bu tapşırıq məzunların tabelik əlaqəsinin tiplərinin göstəricilərini, olduğu yerləri tapmağı yoxlamaq məqsədi güdür. III növ təyini söz birləşməsi olduğundan həm uzlaşma, həm də idarə əlaqəsi mövcuddur. Şagirdlərin 53%-i bu suala müsbət cavab vermişdir.

Doğru cavab: B

10. Budaq cümləsi sintaktik təhlil sxeminə uyğun gələn cümləni müəyyən edin.

- A) Əgər ünvanı öyrənsək, vaxtında çatarıq.
- B) Danışdılar, eşitdik.
- C) Biz getdik, ancaq uşaqlar dayandılar.
- D) Onlar evə çatsalar da, qapını açmadılar.
- E) Ana dedi ki, oğlu qayıdacaq.

IX sinif həcmində olan və "Mürəkkəb cümlə" fəslinə aid olan çətin test tapşırığıdır. Bu tapşırıq şagirdlərin mürəkkəb cümlə barədə təsəvvürlərini, onun növlərini, tiplərini necə mənimsədiklərini və necə tətbiq edə bilmək bacarıqlarını yoxlamaq məqsədi daşıyır. Həm də bu tapşırıqda baş cümləni budaq cümlədən ayırmaq, sintaktik təhlil etmək bacarığını yoxlamaq da hədəfdir. Düşündürücü olduğundan 51% şagird səhv, 35% şagird doğru cavab vermişdir.

Doğru cavab: E

11. Dil haqqında verilənlərdən biri düzgün deyil:

- A) əşyalara ad vermək
- B) insanlar arasında əlaqə yaratmaq
- C) fikir ifadə etmək
- D) yeganə ünsiyyət vasitəsi olmaq
- E) ən mühüm ünsiyyət vasitəsi olmaq

X sinif həcmində olub, "Dil haqqında ümumi məlumat" bəhsinə aid, səviyyəcə asan hesab oluna bilən test tapşırığıdır. Bu tapşırıq məzunların dil haqqında hansı məlumatları bilməsi, dilin funksiyalarını necə mənimsəməsi, ünsiyyətə xidmət edən hansı vasitələrin olduğunu yoxlamaq məqsədi daşıyır. 60 % şagird bu suala doğru cavab vermişdir.

Doğru cavab: D

12. Aşağıdakılardan birinin əmr vermək səlahiyyəti yoxdur:

- A) nazirin
- B) sinif rəhbərinin
- C) ali məktəb rektorunun
- D) məktəb direktorunun
- E) zavod rəhbərinin

XI sinif həcmində "Üslubiyat" bölməsinə aid səviyyəcə çətin olmayan test tapşırığıdır. Bu test tapşırığı məzunların əməli yazı növlərindən biri olan əmrin necə hazırlanması, kimlər tərəfindən verilə bilməsi barədə biliyini yoxlamaq məqsədi daşıyır. Şagirdlərin 60%-i suala doğru, 32%-i yanlış cavab vermişdir.

Doğru cavab: B

13. "Koroğlu" eposunda Eyvazla birlikdə Bağdada durna teli gətirməyə gedən igidlər kimlərdir?

- A) Dəli Həsən, Dəmirçioğlu
- B) Bəlli Əhməd, Halaypozan
- C) Aşıq Cünun, Dəli Həsən
- D) Tanrıtanımaz, Tüpdəğidən
- E) Dəmirçioğlu, Bəlli Əhməd

X sinif ədəbiyyat fənninə, "Koroğlu" eposuna aid olan asan səviyyəli test tapşırığıdır. Məqsəd eposun qolları, onlarda hansı hadisələrin olmasına aid bilikləri şagirdlərin necə mənimsədiyini üzə çıxarmaqdır. Ədəbiyyat müntəxəbatlarına aid tapşırıqları şagirdlər yaxşı oxumadıqları üçün nəticə yüksək deyildir. Şagirdlərin 46%-i doğru, 41%-i səhv cavab vermişdir.

Doğru cavab: E

14. Müəllifi İ.Əfəndiyevdir, avtobioqrafik səciyyə daşıyır, povest janrındadır.

- A) "Üçatılan"
- B) "Mahnı dağlarda qaldı"
- C) "Məhv olmuş gündəliklər"
- D) "Geriye baxma, qoca"
- E) "Dağlar arxasında üç dost"

XI sinfin həcmində İ.Əfəndiyev yaradıcılığına aid olan test tapşırığıdır. Orta səviyyəlidir. Belə ki, İ.Əfəndiyev yaradıcılığına aid olsa da, epik yaradıcılığın nə olduğunu yaxşı mənimsəyən şagird çətinlik çəkməməlidir. Bu test tapşırığında məqsəd şagirdlərin yazıçının dramatik yaradıcılığı ilə epik yaradıcılığını fərqləndirmək bacarığını yoxlamaqdır. 53 % şagird bu suala müsbət cavab vermişdir.

Doğru cavab: A

2010-2011-ci tədris ilinin buraxılış imtahanlarında Azərbaycan dili və ədəbiyyat fənlərinə aid integrativ test tapşırıqlarından da istifadə etmək nəzərdə tutulur. Məqsəd bu fənlərə şagirdlərin marağını, məsuliyyətini artırmaq, onların digər qabiliyyət göstəriciləri ilə bərabər, həm də fənlərarası əlaqə yaratmaq qabiliyyətini yoxlamaqdır. Təqdim olunan bu test modelləri mürəkkəblik səviyyəsinə görə çətin tapşırıqlar hesab olunur.

1. Ədəbi dilimizdə publisistik üslubun yaranması ilə bağlı doğru fikri müəyyən edin.

Azərbaycan ədəbiyyatının

- A) yeni dövrünün ikinci mərhələsinin əhatə etdiyi dövrdə yaranmışdır.
- B) orta dövrünün əhatə etdiyi dövrdə yaranmışdır.
- C) intibah dövründə yaranmışdır.
- D) ən yeni dövrdə yaranmışdır.
- E) şifahi qolu vasitəsi ilə yaranmışdır.

2. Tərkibinə görə, təhlil sxeminə uyğun gələn hansı əsərin müəllifi

C.Məmmədquluzadədir?

- A) "Ölümlər"
- B) "Kamança"
- C) "Çıxıbdır"
- D) "Üçatılan"
- E) "Uçurum"

3. Azərbaycan ədəbi dilində bədii üslubun şeir dilinə aid ilk nümunənin məxsus olduğu sənətkar kimdir?

- A) N.Gəncəvi
- B) Q.Bürhanəddin
- C) İ.Həsənoğlu
- D) M.Füzuli
- E) Ş.İ.Xətai

4. Azərbaycan ədəbiyyatında ilk realist bədii nəsr nümunəsi haqqında doğru fikri müəyyən edin.

- A) Müəllifi C.Məmmədquluzadədir.
- B) Söz birləşməsi ilə ifadə olunan adının asılı tərəfi fəli sifətlə ifadə olunmuşdur.
- C) Adı mürəkkəb sözlə ifadə olunmuşdur.
- D) Komediya janrından əvvəl yaranmışdır.
- E) Adının ifadə olunduğu söz ahəng qanununa tabedir.

5. Azərbaycan ədəbiyyatının nümayəndəsi olan hansı sənətkarın yaradıcılığında Azərbaycan ədəbi dilinin funksional üslublarına aid nümunə yoxdur?

- A) N.Gəncəvi
- B) Ə.Nəvai
- C) M.Ş.Vazeh
- D) Q.Bürhanəddin
- E) X.Natəvan

6. Söz sırasının pozulduğu hansı nümunənin müəllifi Aşıq Ələsgərdir?

- A) "Gəl tərptmə yaralanmış könlümü"
- B) "Toy-bayramdır bu dünyanın əzabı"

- C) "Bir şagird ki, ustadına kəm baxa"
 D) "On iki şagirdim işlər hər yana"
 E) "Əsər yellər, qəhr eləyər yaz qara"

7. N.Gəncəvinin neçənci poemalarının adında bağlayıcıdan istifadə edilmişdir?

- A) birinci və üçüncü
 B) üçüncü və beşinci
 C) ikinci və üçüncü
 D) birinci və dördüncü
 E) dördüncü və beşinci

Məktəblərdə buraxılış imtahanlarına qədər məktəbdaxili qiymətləndirmə zamanı bu modellərə uyğun test tapşırıqlarından istifadə edilməsi məqsədəuyğundur. Çünki bu tipli test tapşırıqları ilə eyni zamanda iki fəndən -Azərbaycan dili və ədəbiyyatdan şagird nailiyyətlərini qiymətləndirmək mümkündür.

Задания на проверку, формируемых компетенций
 (правописание и произношение слов с парными гласными)

- Aşağıdakı sözlərdə hansı "oo" sait qoşalığı [a] kimi tələffüz edilir?
 a) Kooperativ b) zoologiya c) zoopark d) zootexnik e) zooloji
- "Arxeologiya, teatr, maneə, teorem" sözlərinin tələffüzü hansı bəndədə düzgün göstərilmişdir?
 a) [arxiyologiya], [tiyatr], [ma:niyə], [tiyarem]
 b) [arxiyologiya], [teyatr], [maneyə], [teyarem]
 c) [arxeologiya], [teatr], [maneə], [teyarem]
 d) [arxeyologiya], [tiyatr], [maniyə], [teyorem]
 e) [arxeyo:logiya], [tiyorem], [ma:niyə], [tiyarem]
- Yazılışı tələffüzündə nəfərlənməyənlər sözlərin göstərin:
 a) Ailə, səadət, müavin, okean
 b) Xalaoğlu, əmioğlu, teatr, fəaliyyət
 c) Sual, mətbuat, aktual, bəraət
 d) Qüvvə, rejissor, qrammatika, kakao
 e) Çörək, ürək, saqqız, saqqal
- K hərfi "kapitan, kosmos" sözlərində [k`], "kino, Kiyev" sözlərində [k] kimi tələffüz edilir?
 a) ümumişlək sözlər olduqları üçün
 b) əsasən, iki və üç hecalı söz olduqları üçün
 c) ahəng qanunu gözlənilmədiyi üçün
 d) Rus-Avropa mənsəli sözlərdə olduqlarından 1-ci iki söz qalın saitli heca ilə, 2-ci iki söz isə incə saitli heca ilə işləndiyi üçün
 e) 1-ci iki sözdə vurğu birinci hecədə, 2-ci iki sözdə isə vurğu ikinci hecədə olduğu üçün
- Yazılışı deyilişində nəfərlənmənlər sözlərin altından xətt çəkin
 Toxuculuq, üzüntü, cəfəngiyat, palıd, ağac, kağız, metro
- Tərkibində ancaq incə saitlərin işləndiyi sözlərin sayını göstərin:
 Müğənni, kitabxana, qoyun, həkimlik, çiçək, dəzgah, mülayim, televizor

- a) 3 b) 5 c)7 d)2 e) 6
7. Hansı sözün tələffüzü doğrudur?
- a) [müavin] b) [otaq] c) [zə if] d) [palıd] e) [mə :llim]
8. Hansı sözün kökü yox, şəkilçisi fərqli tələffüz olunur?
- a) Evdar b) zorla c) məktəbli d) güldan e) həyətdə
9. Bir sözün həmməközü, həmməkəşkilçisi olduğu kimi tələffüz olunur?
- a) Kəndə b) özgəyə c) qəndəsiz d) danlayar e) güclə
10. Biri dördüncü fərqlidir
- a) L b) p c) s d) ş e) h
11. Başlanğıc formada olmayan sözü göstərin
- a) Adilik b) köçürür c) dağıntı d) çəlik e) oxutdur
12. Biri kökü sabit qalmayan sözdür:
- a) Hüquqi b) elmi c) ulduzvarı d) ədəbiyyat e) naxoş
13. Mürəkkəb sözdür, lakin yazılışı səhvdir
- a) Daş-kəşək b) əlüz c) alver d) şəkilə e) daddı
14. Hansı sözün tərkibində dörd cür yazılan şəkilçi yoxdur?
- a) Palıdı b) bədiilik c) qanuni d) çapçı e) sənayıcı
15. Biri Azərbaycan mənsəli bir cür yazılan şəkilçidir:
- a) -Gil b)- keş c)- dar d) -lı e) -ov
16. Eyniköklü sözlərin kökü ola bilməz:
- a) İsim b) fel c) say d) zərf e) omonim
17. Aşağıdakılardan biri mürəkkəb sözlərin yaranmasında bitişdirici roluna malikdir:
- a) -y b) -dar c) -bi d) -ha e) -s
18. Birinin başlanğıc forması termindir?
- a) Toplayır b) kütləvi c) bərabərdir d) cümlədəki e) qoşmalar
19. Fikirləndən biri səhvdir:
- a) Düzəltmə sözlərleksik şəkilçilərvasitəsi ilə yaranır
b) Dilimizdə bir cür yazılan leksik şəkilçilərvər
c) Qrammatik şəkilçilərin hamısı milli şəkilçilərdir
d) Kökdə, şəkilçidə sözün mənalı hissələridir
e) Bir cür yazılan leksik şəkilçilərahəng qanununa tabe olur
20. Defislə yazılan mürəkkəb sözü göstərin(durğu işarələriburaxılıb):
- a) Gözücu b) dinməzsöyləməz c) gəlhəgəl d) alver e) suyuşirin
21. Hansı nitq hissəsində daha çox çoxmənalılıq müşahidə olunur:
- a) Say b) sifət c) isim d) fel e)zərf
22. Omonim sözlərdən hansı üslubda istifadə olunur?
- a) Elmi b) publisistik c) bədi d) məişət e) rəsmi- işgüzar
23. Omofonu göstərin:
- a) Tut b) daşı c) alma d) dolu e) həyat – həyətd
24. Dialekti göstərin:
- a) Güz b) damu c) us d) mübtəda e) ayama

25. Biri qanunauyğunluğu pozur:

- a) Xır b) doqqaz c) qə mə lti d) cə viz e) ə srük

26. Tarixizm hansıdır?

- a) Mülkə dar b) tanıq c) ayaq d) sayru e) yazı

27. Nitq istisnası nə deməkdir?

- a) Müasir danışqda, elə cə də müasir yazıqların ə sə rlə rində köhnə lmiş sözlə rdə n istifadə si
 b) Dialektlə rdə n istifadə etmə k
 c) Nitqimizdə ə cnə bi dildə ki sözlə rdə n istifadə olunması (pardon, mersi)
 d) Danışqda vulqarizmlə rdə n istifə də etmə k
 e) Terminlə rdə n istifadə etmə k

28. Biri mə ntiqi pozur:

- a) Duyum b) dönə m c) yetə rsay d) toplu e) lider

29. Milli sözümlər hansıdır?

- a) Mə ktə b b) nizam c) tə bliğat d) zə if e) beyin

30. Frazeoloji omonimliyi göstə rin:

- a) Ona xoşbə xtlik üz verdi - üz verə ndə astar istə yir
 b) Ata özündə n çıxdı - onun hirsini başına vurdu
 c) Qonaq yola düşdü - yarpaq ağacdən yola düşdü
 d) Dil - dil ötmə k - ağzına su almaq
 e) ə lində ki kitabı başına vurdu - etdiyi yaxşılığın başına vurdu

7.5. Методические материалы, определяющие процедуру оценивания знаний, умений, навыков и (или) опыта деятельности, характеризующих этапы формирования компетенций

Знания, умения, навыки студента на зачете оцениваются оценками: «зачтено», «не зачтено».

Основой для определения оценки служит уровень усвоения студентами материала, предусмотренного данной рабочей программой

Оценивание студента на зачете по дисциплине (модулю)

Оценка зачета (стандартная)	Требования к знаниям
«зачтено» («компетенции освоены»)	Оценка «зачтено» выставляется студенту, если он твердо знает материал, грамотно и по существу излагает его, не допуская существенных неточностей в ответе на вопрос, правильно применяет теоретические положения при решении практических вопросов и задач, владеет необходимыми навыками и приемами их выполнения.
«не зачтено» («компетенции не освоены»)	Оценка «не зачтено» выставляется студенту, который не знает значительной части программного материала, допускает существенные ошибки, неуверенно, с большими затруднениями выполняет практические работы. Как правило, оценка «не зачтено» ставится студентам, которые не могут продолжить обучение без дополнительных занятий по соответствующей дисциплине.

8. ОСНОВНАЯ И ДОПОЛНИТЕЛЬНАЯ УЧЕБНАЯ ЛИТЕРАТУРА, НЕОБХОДИМАЯ ДЛЯ ОСВОЕНИЯ ДИСЦИПЛИНЫ (МОДУЛЯ)

а) Основная литература

1. Азербайджанский язык: Банк тестов для вузов / А. Пашаев, А. Наджафзаде, изд. Курсы «Хедеф», 2010
2. Азербайджанский язык: Учебник для вузов / И.З.Гасымов, С.Ф.Алиева, изд. «Наксуана», Баку: 2006. - 388 с.
3. Русско-Азербайджанский словарь (2 тома) / А.Оруджев, «Баку», 2002. -
4. Сравнительная Типология Русского и Азербайджанского языков: Учебное пособие для студентов высших учебных заведений. / А.Р.Махмудов, А.Д.Гулиев, Р.И.Кербалаева, «Маариф», Баку: 1978. - 315 с.
5. Азербайджанский язык: Учебник для вузов / Ш. Садыг, Э.Наджафов, А. Асадов, изд. «Чашыоглу», Баку-2010

б) Дополнительная литература

1. Русско-Азербайджанский словарь (2 тома) / А.Оруджев, «Баку», 2002. -
2. Сравнительная Типология Русского и Азербайджанского языков: Учебное пособие для студентов высших учебных заведений. / А.Р.Махмудов, А.Д.Гулиев, Р.И.Кербалаева, «Маариф», Баку: 1978. - 315 с.
3. Азербайджанский язык: Учебник для студентов / Ю.Сеидов, изд. «Маариф», Баку: 1982. - 102 с.

9. РЕСУРСЫ ИНФОРМАЦИОННО-ТЕЛЕКОММУНИКАЦИОННОЙ СЕТИ «ИНТЕРНЕТ», НЕОБХОДИМЫЕ ДЛЯ ОСВОЕНИЯ ДИСЦИПЛИНЫ

- www.adpu.edu.az/gen/html/azl/.../index.htm
- “Азербайджанский язык ” учебный комплект – Обучающий портал
- www.derslik.edu.az/monitoring/level5/?news..
- www.azerbaijans.com › Baş səhifə › DİL
- az.wikipedia.org/wiki/Azərbaycan_əlifbası
- www.translit.az/

10. МЕТОДИЧЕСКИЕ УКАЗАНИЯ ДЛЯ ОБУЧАЮЩИХСЯ ПО ОСВОЕНИЮ ДИСЦИПЛИНЫ

Приступая к изучению дисциплины, студенту необходимо ознакомиться с тематическим планом занятий, списком рекомендованной учебной литературы. Следует уяснить последовательность выполнения индивидуальных учебных заданий, занести в свою рабочую тетрадь темы и сроки проведения семинаров, написания учебных и творческих работ.

При изучении дисциплины студенты выполняют следующие задания: изучают рекомендованную учебную и научную литературу; пишут контрольные работы, готовят доклады и сообщения к практическим занятиям; выполняют самостоятельные творческие работы, участвуют в выполнении практических заданий.

Уровень и глубина усвоения дисциплины зависят от активной и систематической работы на лекциях, изучения рекомендованной литературы, выполнения контрольных письменных заданий.

Практические занятия – одна из форм учебного занятия, направленная на развитие самостоятельности учащихся и приобретение умений и навыков практической деятельности.

Особая форма практических занятий – направленные на экспериментальное подтверждение теоретических положений и формирование учебных и профессиональных практических умений. В процессе самостоятельной работы студенты выполняют одно или несколько самостоятельных заданий, под руководством преподавателя в соответствии с изучаемым содержанием учебного материала.

Учебно-методические материалы практических (семинарских) занятий включают:

Методические указания по подготовке практических/семинарских занятий, содержащие:

- план проведения занятий с указанием последовательности рассматриваемых тем занятий, объема аудиторных часов, отводимых для освоения материалов по каждой теме;
- вопросы, выносимые на обсуждение и список литературы с указанием конкретных страниц, необходимый для целенаправленной работы студента в ходе подготовки к контрольной работе.

- Методические указания по организации самостоятельной работы

Самостоятельная работа студентов - способ активного, целенаправленного приобретения студентом новых для него знаний и умений без непосредственного участия в этом процессе преподавателей. Повышение роли самостоятельной работы студентов при проведении различных видов учебных занятий предполагает:

- оптимизацию методов обучения, внедрение в учебный процесс новых технологий обучения, повышающих производительность труда преподавателя, активное использование информационных технологий, позволяющих студенту в удобное для него время осваивать учебный материал;
- широкое внедрение компьютеризированного тестирования;
- совершенствование методики проведения практик и научно-исследовательской работы студентов, поскольку именно эти виды учебной работы студентов в первую очередь готовят их к самостоятельному выполнению самостоятельных работ;

Предметно и содержательно самостоятельная работа студентов определяется образовательным стандартом, рабочими программами учебных дисциплин, содержанием учебников, учебных пособий и методических руководств.

Для успешного самостоятельного изучения материала сегодня используются различные средства обучения, среди которых особое место занимают информационные технологии разного уровня и направленности: учебники, базы тестовых заданий и задач.

Для успешной организации самостоятельной работы все активнее применяются разнообразные образовательные ресурсы в сети Интернет: системы тестирования по различным областям, при этом пользователю достаточно иметь компьютер и подключение к Интернету для того, чтобы связаться с преподавателем, выполнять задания и получать знания. Использование сетей усиливает роль самостоятельной работы студента и позволяет кардинальным образом изменить методику преподавания. Студент может получать все задания и методические указания через сервер, что дает ему возможность привести в соответствие личные возможности с необходимыми для выполнения данных задач. Студент имеет возможность выполнять работу дома или в аудитории.

Большое воспитательное и образовательное значение в самостоятельном учебном труде студента имеет самоконтроль. Самоконтроль возбуждает и поддерживает внимание и интерес, повышает активность памяти и мышления, позволяет студенту своевременно обнаружить и устранить допущенные ошибки и недостатки, объективно определить уровень своих знаний, практических умений.

Самое доступное и простое средство самоконтроля с применением информационно-коммуникационных технологий - это ряд тестов «on-line», которые позволяют в режиме реального времени определить свой уровень владения предметным материалом, выявить свои ошибки и получить рекомендации по самосовершенствованию.

Методические указания по выполнению рефератов

Реферат представляет собой сокращенный пересказ содержания первичного документа (или его части) с основными фактическими сведениями и выводами.

Написание реферата используется в учебном процессе вуза в целях приобретения студентом необходимой профессиональной подготовки, развития умения и навыков самостоятельного научного поиска: изучения литературы по выбранной теме, анализа различных источников и точек зрения, обобщения материала, выделения главного, формулирования выводов и т. п. С помощью рефератов студент глубже постигает наиболее сложные проблемы курса,

учится лаконично излагать свои мысли, правильно оформлять работу, докладывать результаты своего труда.

Процесс написания реферата включает:

- выбор темы;
- подбор нормативных актов, специальной литературы и иных источников, их изучение;
- составление плана;
- написание текста работы и ее оформление;
- устное изложение реферата.

Рефераты пишутся по наиболее актуальным темам. В них на основе тщательного анализа и обобщения научного материала сопоставляются различные взгляды авторов и определяется собственная позиция студента с изложением соответствующих аргументов.

Темы рефератов должны охватывать и дискуссионные вопросы курса. Они призваны отражать передовые научные идеи, обобщать тенденции практической деятельности, учитывая при этом изменения в текущем законодательстве. Рекомендованная ниже тематика рефератов примерная. Студент при желании может сам предложить ту или иную тему, предварительно согласовав ее с научным руководителем.

Реферат, как правило, состоит из введения, в котором кратко обосновывается актуальность, научная и практическая значимость избранной темы, основного материала, содержащего суть проблемы и пути ее решения, и заключения, где формируются выводы, оценки, предложения.

Объем реферата - от 5 до 15 машинописных страниц.

Содержание реферата студент докладывает на семинаре, кружке, научной конференции. Предварительно подготовив тезисы доклада, студент в течение 7-10 минут должен кратко изложить основные положения своей работы. После доклада автор отвечает на вопросы, затем выступают оппоненты, которые заранее познакомились с текстом реферата, и отмечают его сильные и слабые стороны. На основе обсуждения студенту выставляется соответствующая оценка.

11. ИНФОРМАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ, ИСПОЛЬЗУЕМЫЕ ПРИ ОСУЩЕСТВЛЕНИИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА ПО ДИСЦИПЛИНЕ

Информационные технологии, используемые при осуществлении образовательного процесса по дисциплине включают;

- проверка заданий и консультирование посредством электронной почты;
- использование слайд-презентаций при проведении семинарских (практических) занятий.

12. МАТЕРИАЛЬНО-ТЕХНИЧЕСКОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ ДИСЦИПЛИНЫ

Для материально-технического обеспечения дисциплины «Азербайджанский язык и культура речи» необходимы следующие средства:

- компьютерные классы для работы с рабочими программами с доступом в Интернет;
- проектор, совмещенный с ноутбуком, для использования электронных версии учебных материалов.

Отдельные практические занятия проводятся с использованием вспомогательных средств: раздаточных материалов, слайдов, мультимедийных презентаций.

13. ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЕ ТЕХНОЛОГИИ

В соответствии с требованиями ФГОС ВПО реализация **компетентного подхода** предусматривает использование в учебном процессе традиционных, активных и интерактивных форм проведения занятий в сочетании с внеаудиторной работой студентов.

По учебной дисциплине «Азербайджанский язык и культура речи» предусмотрены следующие образовательные технологии. Причем проведение занятий в рамках этих технологий может осуществляться как в традиционной, так и в активной и интерактивной формах:

1. активные / интерактивные формы (на всех практических занятиях);
2. практические занятия;

3. выполнение тестовых заданий;
4. самостоятельная работа;
5. подготовка и сдача зачета;
6. написание рефератов и письменных работ.

Важной формой углубленного изучения конкретных проблем учебной дисциплины «Азербайджанский язык и культура речи» при самостоятельном изучении тем и разделов курса, является выполнение письменной работы. Эта работа предполагает систематизацию и анализ различных источников и литературы по выбранной из перечня проблеме. Письменная работа предусматривает собственное осмысление студентами избранной проблемы и изложение своих мыслей в письменной форме. Она выполняется учащимся самостоятельно, оформляется должным образом и считается одним из элементов учебной работы по самостоятельному освоению курса «Азербайджанский язык и культура речи».

Важной составляющей обучения курсу азербайджанского языка и культуры речи нацелен на обучение студента умению грамотно общаться в учебной и профессиональной деятельности, в повседневной жизни. Этим определяется значение данной дисциплины как для изучения всего блока гуманитарных и социально-экономических наук, так и предметов профессиональной подготовки. Изучение любого курса в значительной степени зависит от умения студента воспринимать и продуцировать речь в рамках различных функциональных стилей азербайджанского литературного языка. При изучении данной дисциплины обучаемым оказывается помощь в виде разнообразных форм учебной работы. Таковыми являются консультации, практические занятия, индивидуальные контрольные собеседования и др.

Программа составлена в соответствии с требованиями ФГОС ВПО с учетом рекомендаций и ООП ВО по направлению подготовки 38.03.01. – ЭКОНОМИКА, профилю Финансы и кредит

Составитель: преподаватель
Рецендент: преподаватель

Исаева С.А.
Сеидова С.А

Программа рассмотрена и одобрена на заседании Ученого совета филиала от 27.02.2015 г., протокол № 05.